

કર્મના ભોગ ભોગવ્યા પછી જે વચ્ચે ગર્ભસ્થાની મુક્તિ થાય છે, તે વચ્ચે જ ભગવાનની માયા એ પુરુષને મોહિત કરે છે. ॥૨૮॥ પછી એ માયામાં ગુંથાયો એટલે પરાધીન થઈને, કશું પણ ન બોલતાં, બાલ્યાવસ્થાનાં જે જે દુઃખો હોય છે, તે તેનો ઉપભોગ લે છે. ॥૨૯॥ બાલકના મનની અંદરની વાત જાણવાને આસક્ત હોય એવાં લોક તેંડું પોષણ કરે છે, તથા તેના મનમાં શું છે તે સ્પષ્ટ નથી, તેમજ મનની અંદરની વાતને પડતી મૂકવાને પણ તે વાલક અસમર્થ હોય છે. ॥૩૦॥ અર્પવિત્ર છતાં માંકળ

યદા ગર્ભાદ્બહિર્યાતિ કર્મભોગાદનંતરમ્ ॥ તદૈવ વૈષ્ણવી માયા મૌહ્યત્યેવ પુરુષમ્ ॥૨૮॥

સ તદા માયયા સૃષ્ટો ન કિંચિદ્વદતેઽશઃ ॥ શૈશવાદિભવં દુઃખં પરાધીનતયાઽશ્રુતે ॥૨૯॥

પરચ્છંદં ન વિદુષા પુષ્યમાણો જનેન સઃ ॥ જનભિપ્રેતમાપન્નઃ પ્રત્યાખ્યાતુમનીશ્વરઃ ॥૩૦॥

શાયિતોઽશુચિપર્યેકે જંતુસ્વેદજદૂષિતે ॥ નેશઃ કંઙ્કરેણાનામાસનોત્થાનચેષ્ટને ॥૩૧॥

તુદંત્યામત્વં દશા મશકા મત્કુળાદયઃ ॥ રુદંતં વિગતજ્ઞાનં કૃમયઃ કૃમિકં યથા ॥૩૨॥

ઇત્યેવં શૈશવં ભુક્ત્વા દુઃખં પૌગંડમેવ ચ ॥ તતો યૌવનમાસાદ્ય યાતિ સંપદમાસુરીમ્ ॥૩૩॥

વગેરે જીવોવાળી પથારીમાં સૂઈ રહે તે વચ્ચે પોતીકા શરીરે ચેલ આવી હોય તેથી કે બીજા કારણથી, તે ઠેકાણેથી બીજા ઠેકાણે જવું હોય વિગેરે શારીરિક ચેષ્ટાઓ બાબત તે અસમર્થ હોય છે. ॥૩૧॥ એ વગેરે કારણોથી તેના કોમલ શરીરે મચ્છર, હાંસ તથા માંડળ વાંચળ વગેરે પ્રાણીઓ, જેમ નાના કીડાને મોટા કીડા ખાય છે તેમ તે બાલકને હંસ કરે છે. ॥૩૨॥ એ રીતે બાલ્ય તથા પૌગંડ (જન્મે ત્યારથી અગિયાર વર્ષ સુધી બાલ્યાવસ્થા અને અગિયારથી ત્રીસ વર્ષ સુધી પૌગંડ અવસ્થા કહેવાય) અવસ્થામાં દુઃખો ભોગવીને, પછી તારુણ્યવસ્થાને પામે છે તે અવસ્થામાં અન્યાયથી સંપત્તિ (ધન) સંપાદન (મેળવવું) કરીને ॥૩૩॥

ए अवस्थां दुर्व्यसनासक्त थइने, नीचनी संगति करे छे तथा विषयाक्रांत (अनेक विषयोनी प्रीतिवाळो) होवाने लीधे शास्त्रो तथा सत्समागमनो द्वेष करे छे. ॥३४॥ निरंतर भगवाननी ज माया एम स्त्रीने गणवा शीखे छे, ते वखत तेणीने जोतां ज नेत्रकटाक्षादि भावने लीधे तथा अजितेदिय होवाथो तत्पर थइने, जेम दीवामां पतंगियुं पडे छे, तेम विषयलोभथो नरकमां पडे छे. ॥३५॥ हरण, हाथी, पतंगियुं, भसरो तथा माछलुं ए पांच प्राणीओ मात्र एकेक विषयनां भोगी एटछे हरणने कान, हाथीने स्पर्श, पतंगने रूप, मांछलाने जिहूवा तथा भसराने सुगंधी प्रिय छे. ए प्राणीओ मात्र एकेक विषयनी प्रीतिने लीधे नाश पामे छे, ते एम के, पारधी उत्तम सुखर गान तथा बाद्यवडे हरणने मोहित करीने तेना प्राण छे छे. खाडो खोदी, ते

तदा दुर्व्यसनातको नीचसंगपरायणः ॥ शास्त्रसत्पुरुषाणां च द्वेषा स्यात्कामलंपटः ॥३४॥
दृष्ट्वा स्त्रियं देवमायां तद्भावेरजितेन्द्रियः ॥ प्रलोभितः प्रतप्त्यधे तमस्यशौ पतंगवत् ॥३५॥

કુરંગમાતંગપતંગભુંગમીના હતાઃ પંચભિરેવ પંચ ॥

एकः प्रमादी स कथं न हन्यते यः सेवते पंचभिरेव पंच ॥३६॥

પર ટાટ બીછાવી, તે પર માટી વેરી, તેમાં લીલોતરી ડગાહો, તેમાં કાગલની હાથળી ડમી રાખે છે, તેનો સ્પર્શ કરવા જતાં, હાથી ખાડામાં પહી વગર મહેનને કબજે થાય છે, પછી મારવો કે જિવાડવો એ પકડનારની મરજી પર છે. પતંગ દીપકનું રૂપ જોઈને તેમાં ફંપછાઈ મરે છે, ભસરો વ મલ્લના ફૂલની માંહેના મકરંદ (એક જાતનો ગલ્પણવાલો રસ ફૂલોમાં હોય છે તે) લેવા જતાં, કમલફૂલની રાત્રે વંધ થવાનો સ્વભાવ હોવાથી ગુંગલ્લાઈને મરે છે અને માછલું લોહાના અંકોડાએ ચોંટાડેલો ઘડનો આટો ખાવાના લોભથી અંકોડામાં ભરાઈને નાશ પામે છે. એ જીવો એકેકી વસ્તુની ચાહનાવાળા છતાં નાશ પામ્યા તો પાંચ વિષયની ચાહનાવાળા મનુષ્ય પ્રાણીઓ નાશ પામ્યા વગર કેમ રહે ? ॥૩૬॥

તારુણ્યાવસ્થામાં સ્ત્રી વિગેરે જે જે ઇચ્છા કરે, તે તે વિષયો તેને પ્રાપ્ત ન થાય તો અજ્ઞાનને લીધે તેઓ પર ક્રોધ કરીને શોકાતુર થાય છે. ॥૩૭॥ દહી પોતાના નાશને અર્થે બીજા કામી પુરુષની સાથે વલેશ કરે છે. વલેશ કરે છટલે એ વેમાં, જે બલાદય હોય, તે નિર્બલને, જેમ બલાદય હાથી વીજા નિર્બલ હાથીને મારે, તેમ મારે છે. ॥૩૮॥ ભગવાન કહે છે, હે ગરુડ ! સકલ જન્મોમાં આતિ દુર્લભ મનુષ્યદેહ પ્રાપ્ત થયા છતાં, જે મૂર્ખ, એ મનુષ્યત્વનો વ્યર્થ નાશ કરે છે, તે વિના બીજો પાતકી કોણ ? ॥૩૯॥ હે ગરુડ ! અનંત યોનિમાં ભમતાં કર્મ પ્રમાણે પૃથ્વી પર મનુષ્યજન્મ પ્રાપ્ત થાય છે, તેમાં પણ બ્રાહ્મણનો

અલબ્ધાભીષિતોજ્ઞાનાદિદ્ધમન્યુઃ શુચાર્પિતઃ ॥ સહ દેહે માનેન વર્ધમાનેન મન્યુના ॥૩૭॥
કરોતિ વિગ્રહં કામી કાર્મિધ્વંતાય ચાર્થનઃ ॥ બલાધિકૈઃ સ હન્યેત ગૈરન્યૈર્ગજો યથા ॥૩૮॥
એવં યો વિષયાસકયા નરત્વમતિદુર્લભમ્ ॥ વૃથા નાશયતે મૂઢસ્તસ્માત્પાતરો હિ કઃ ॥૩૯॥

જાતીશતેષુ લભતે ભુવિ માનુષત્વં તત્રાપિ દુર્લભતરં સ્વલુ ભો દ્વિજત્વમ્ ॥

યસ્તન્ન પાલયતિ લાલયતીંદ્રિયાણી તસ્યામૃતં ક્ષરતિ હસ્તગતં પ્રમાદાત્ ॥૪૦॥

તતસ્તાં વૃદ્ધતાં પ્રાપ્ય મહાવ્યાધિસમાકુલઃ ॥ મૃત્યું પ્રાપ્ય મહદ્દુઃખં નરકં યાતિ પૂર્વવત્ ॥૪૧॥
એવં ગતાગતૈઃ કર્મપાર્શ્વેર્બદ્ધાશ્ચ પાપિનઃ ॥ કદાપિ ન વિરજ્યંતે મમ યાયાવિમોહિતાઃ ॥૪૨॥

જન્મ અતિદુર્લભ જાણવો. એ રીતનો જન્મ પ્રાપ્ત થયા છતાં, જે માત્ર તેનું પોષણ કરે છે તથા ઇંદ્રિયોને લાડ લડાવે છે, તેના હાથમાંનું અમૃત દહી ગયું એમ જાણવું. ॥૪૦॥ અર્થાત્ (હાથમાં અમૃત છતાં, તેને ન સાચવતાં, જેમ પૃથ્વી પર દોહી નાંખે છે, તેમ) તેને પોતાના જન્મનું સાર્થક ન કરતાં, વ્યર્થ ગુમાવ્યો એમ જાણવું. એ પ્રકારનાં અનેકવિધ દુઃખ તારુણ્યાવસ્થામાં ભોગ વીને પછી વૃદ્ધદશાને પામે છે. વૃદ્ધાવસ્થામાં પણ અનેકવિધ દુઃખથી વ્યાપ્ત થઈ મૃત્યુએ પહોંચી, પૂર્વવત્ નરકે જાય છે. ॥૪૧॥ હે ગરુડ ! એ રીતે અનેક વચ્ચત આ ભુમિપર અવતરીને નરકમાં જવાની કર્મરચના વહે પાતકી જન વીંટાઈ જાય છે, તેને વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થતો નથી, કારણ કે મારી દુરત્ય (જેનો પાર ન આવે એવી) માયાને લીધે તેઓ મોહિત હોય છે. ॥૪૨॥

हे गरुड ! जेनी पाछळ अंत्येष्ट्यादि (मूआ पछीनी क्रिया विगेरे) कर्मों थयां न होय, तेनी नरकमां शी गति थाय छे, ते मे तमने कही संभळाव्युं. हवे तमे थुं सांभळवा इच्छो छो ? ॥४३॥

इति श्री गरुडपुराणे सारोद्धारे पापीजन्मादिदुःखनिरूपणो नाम सार्थ षष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥

इति ते कथिता तार्क्ष्य ! पापिनां नास्की गतिः अंत्येष्टिकर्महीनानां किं भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥४३॥

इति श्री गरुडपुराणे सारोद्धारे पापिजन्मादिदुःखनिरूपणो नाम षष्ठोऽध्यायः ॥१॥

॥ अथ सप्तमोऽध्यायः ॥

सूत उवाचः—

इति श्रुत्वा तु गरुडः कंषितोऽश्वत्थपत्रवत् ॥ जननामुपकारार्थं पुनः पप्रच्छ केशवम् ॥१॥

गरुड उवाचः—

कृत्वा पापानि मनुजाः प्रमादबुद्धितोऽपि वा ॥ न यांति यातना याम्याः केनोपायेन कथ्यताम् ॥२॥

संसारार्णवमग्नानां नराणां दीनचेतसाम् ॥ पापोपहतबुद्धिनां विषयोपहतात्मनाम् ॥३॥

उद्धारार्थं वद स्वामिन् ! पुरणार्थविनिश्चयम् ॥ उपायं येन मनुजाः सदगतिं यांति माधव ॥४॥

॥ अथ सप्तमोऽध्यायः ॥

सूत कहे छे, हे शौनकादि ऋषिओ ! गरुड. ए रीतनां भगवद्वाक्य सांभळतां ज जेम वायुने योगे पीपळानां पान कंपे, तेम कंपवा लाग्या. पछी तेमणे परोपकारार्थं भगवानने प्रश्न पूछ्यो. ॥१॥ ते एम के, हे भगवान् ! केटळांक मनुष्य बुद्धिपूर्वक (जाणी जोइने) पातको करे छे, तथा केटळाक चकूथी करे छे, ए रीतनां बे प्रकारनां मनुष्यो, शो उपाय करे तो नरकमां न जाय ? ते उपाय मने कहो. ॥२॥ हे भगवान् ! जेओ संसारसमुद्रमां बूडेल, दीन जेओनी चित्तवृत्ति निरंतर पापमां तथा विषयोने लीधे जेनुं अंतःकरण नष्ट थयेछं ॥३॥ एवा लोकोना उद्धारार्थे सकल पुराणोनां मुख्य अर्थ मने कहेवानी आप जो कृपा करो तो सारुं. ॥४॥

ए रीतनुं गरुडनुं भाषण सांभळीने भगवान कहे छे, हे गरुड ! सर्व लोकना हितने अर्थे तमे उत्तम प्रश्न पूछयो, ते विषे हवे हुं तमने कहुं छुं ते एकाग्र अंतःकरणथी श्रवण करो. ॥५॥ हे गरुड ! अपुत्रवान् तथा पातकीने जे दुर्गति प्राप्त थाय छे ते में वर्णवी बतावी, पुत्रवान् तथा धार्मिकने कदी पण दुर्गति प्राप्त थती नथी. ॥६॥ केटला एक जन्मांतरना पापसंस्कारथी जो कोइने पुत्र थतो न होय, तो तेणे ते उपायथी पुत्र भेळववानुं साधन करवुं. ॥७॥ ते उपाय एवो के, हरिवंश सांभळवो, समगतीना पाठ करवा, अथवा भक्तिपुरःसर शिवनुं आराधन करवुं. एटछे ते साधनथी पुत्र थाय छे. ॥८॥ ब्रह्मदेवे पुत्र

श्री भगवानुवाचः—

साधु पुष्टं त्वया तार्क्ष्य ! मानुषाणां हिताय वै ॥ शृणुष्ववावहितो भूत्वा सर्वं ते कथयाम्यहम् ॥५॥
दुर्गतिः कथिता पूर्वमपुत्राणां च पापिनाम् ॥ पुत्राणां धार्मिकाणां तु न कदाचित्त्वगेश्वर ! ॥६॥
पुत्रजन्मविरोधः स्याद्यदि केनापि कर्मणा ॥ तदा कश्चिदुपायेन पुत्रोत्पत्तिं प्रसाधयेत् ॥७॥
हरिवंशकथां श्रुत्वा शतचंडीविधानतः ॥ भक्त्या श्रीशिवमाराध्य पुत्रमुत्पादयेत्सुधीः ॥८॥
पुत्रास्मा नरकाद्यस्मात्पितरं त्रायते सुतः ॥ तस्मात्पुत्र इति प्रोक्तः स्वयमेव स्वयंभुवा ॥९॥
एकोऽपि पुत्रो धर्मात्मा सर्वं त्रायते कुलम् ॥ पुत्रैर्लोकोज्जयति श्रुतिरेषा सनातनी ॥१०॥
इति वैदैरपि प्रोक्तं पुत्र माहात्म्यमुत्तमम् ॥ तस्मात्पुत्रमुखं दृष्ट्वा मुच्यते पैतृकादृणात् ॥११॥

शब्दनो अर्थ कहेलो छे, ते एवो के, जे पुत्र नरकथी पोताना पितानो उद्धार करे छे, तेने ज पुत्र ज्ञाणवो. ॥९॥ धर्म संपादन करनारो कदापि एक ज पुत्र होय, तोपण ते पोताना सकळ कुळनो उद्धार करे छे. पुत्र ए साधन वडे पिता सर्व लोकने जीते छे. एवी अनादि श्रुति छे. ॥१०॥ वेदे पण पुत्र विषे उत्तम माहात्म्य वर्णव्युं छे. पिता पुत्रनुं मुख अवलोकन करे, एटछे ते पिता पितृऋणथकी मुक्त थाय छे. ॥११॥

जे मनुष्यने पौत्र (दीकरानो दीकरो) नो स्पर्श थाय छे, ते त्रणे प्रकारना ऋणथकी एटले आलोक, देवलोक तथा पितृलोकना करजथी मुक्त थाय छे, अने पुत्रपौत्रादिक सङ्कित स्वर्गने ओळंगीने तेथी पण उत्तम गतिने पामे छे. ॥१२॥ पोतानी जातिनी स्त्री साथे विवाह करीने, विधिपूर्वक पुत्रोत्पत्ति थाय, तो ते पुत्र उत्तम गतिने पमाडे छे, तथा विवाह करी सिंवायनी बीजी स्त्रीथकी पुत्र थाय तो, ते पुत्र नरके लइ जाय छे; माटे हे गरुड ! ए रीतना सर्व नियम मनसां समजवा. अने परजातिनी स्त्रीथकी उत्पन्न थयेला पुत्रनो त्याग करवो. ॥१६॥ धणीधणीआणी एक ज जातिनां होय, तेओ थकी उत्पन्न थयेलो पुत्र औरसपुत्र कहेवाय; ते जे श्राद्धादिक समये दान करीने, पोताना मा बापने स्वर्ग पमाडे छे. ॥१४॥ पुत्र श्राद्धादि पौत्रस्य स्पर्शनान्मर्त्या मुच्यते च ऋणत्रयात् ॥ लोकानत्येद्विवः प्राप्तिः पुत्रपौत्रप्रपौत्रकैः ॥१२॥ ब्राह्मोदापुत्रोन्नयति संगृहीतस्त्वधो नयेत् ॥ एवं ज्ञात्वा स्वर्गश्रेष्ठ हीनजातिसुतांस्त्यजेत् ॥१३॥ सर्वर्णभ्यः सर्वर्णास्तु ये पुत्रा औरसाः स्वर्ग ॥ त एव श्राद्धदानेन पितॄणां स्वर्गहेतवः ॥१४॥ श्राद्धेन पुत्रदत्तेन स्वर्गातीति किमुच्यते ॥ प्रेतोऽपि परदत्तेन गतः स्वर्गमथो शृणु ॥१५॥ अत्रैवोदाहरिष्येऽहमितिहासं पुरातनम् ॥ और्ध्वदेहिकदानस्य परं माहात्म्यमूचकम् ॥१६॥ पुरा त्रेतायुगे तार्क्ष्य ! राजासीन्दुभुवाहनः ॥ महोदये पूरे रभ्ये धर्मनिष्ठो महाबलः ॥१७॥ करीने दान करे, तो, तेनां पितर स्वर्ग जाय छे; परंतु पुत्र सिंवाय बीजो श्राद्धादि क्रिया करे तो पिशाच पण स्वर्ग जाय छे, ते वाचत हुं तमने एक आत्थान कहुं, ते तमे स्वस्थ चित्थी सांभळो. ॥१५॥ हे गरुड ! तमने ए बाबत एक प्राचीन (भूतकाळना पुरातन काळनुं) इतिहास (वृत्तांत) कहुं छुं के जे इतिहासमां श्राद्धादि दाननुं उत्तम माहात्म्य वर्णवेळुं छे. ॥१६॥ हे गरुड ! पूर्वे त्रेतायुगमां अति रमणीय (शोभायमान) महोदयपुर नामना नगरमां धर्मनिष्ठ छतां अति बलवान् बभ्रुवाहन नामे राजा राज्य करतो हतो. ॥१७॥

ए राजा मोटा यज्ञ करनारो, दानशूर लक्ष्मीवान्, ब्राह्मणो पर प्रीति करनारो, साधुओ तरफ दयाळु, शील (एक स्त्रीव्रतवाळो) पालनारो, आचार पाळनारो, गुणवान्, दयाळु अने दक्षता (कोइ बाबतनो अज्ञाण्यो नहीं ते) विनेरेथी युक्त छतां, ॥१८॥ जे धर्मवडे सकळ प्रजानुं पुत्र प्रमाणे पालन करे, अने क्षात्रत्व (शत्रु जीतवानुं सामर्थ्य) बाबत आसक्त छतां, दंड देवाने पात्र होय तेने दंड देतो हतो. ॥१९॥ एक समये ए राजा सैन्य सहित मृगया (हरणनो शिकार) रमवा सारु अति गहन (जेमांथी आरपार न जइ शकाय एवी खीचोखीच झाडीवाळा) वनमां गयो; के जे वन अनेक प्रकारनां सुशोभित

यज्वा दानपतिः श्रीमान्ब्रह्मण्यः साधुवत्सलः ॥ शीलाचारगुणोपेता दयादाक्षिण्यसंयुतः ॥१८॥

पालयामास धर्मेण प्रजाः पुत्रानिवोरसान् ॥ क्षत्रधर्मस्तो नित्यं सा दंडचान्दंड्यन्नुपः ॥१९॥

स कदाचिन्महाबाहुः ससैन्यो मृगयां गतः ॥ वनं विवेश गहनं नानावृक्षसमन्वितम् ॥२०॥

नानामृगगणाकीर्णं नानापक्षिनिनादितम् ॥ वनमध्ये तदा राजा मृगं दूरादपश्यत ॥२१॥

ते विद्धो मृगोज्जीव बाणेन सुहृदेन च ॥ बाणमादाय तं तस्य वनेऽदर्शनमेयिवाञ्च ॥२२॥

कक्षेण रुधिरार्देण ख राजानुजगाम तम् ॥ ततो मृगप्रसंगेन वनमन्यद्विवेश सः ॥२३॥

वृक्षोवाळुं हतुं. ॥२०॥ घणा प्रकारना मृगथी भरपूर छतां नाना प्रकारना पक्षीओना शब्द थता हता एवा वनमां राजाए प्रवेश कर्यो तो, दूरथी एक मृग देख्यो. ॥२१॥ पछी ए राजाए ए मृगपर अति तीक्ष्ण बाणवडे प्रहार कर्यो, परंतु ए मृग ए बाणना प्रहारथी न मरतां, बाण सहित झाडीमां पेसी जवाथी, अदृश्य थयो. ॥२२॥ पछी रक्तथी खरडायेळुं घास नजरे पडवाथी मृग आ रस्ते गयो छे एवो तर्क करीने, राजाए तेनी पाछळ पाछळ जवा मांडयुं, एवी धारणाथी जतां, मृगमां ध्यान होवाथी बीजा वनमा जइ चडयो. ॥२३॥

ए ठेकाणे क्षुधा तथा तृषाथी राजानो कंठ सुकाइ गयो. तथा श्रम अने सूर्यना तापने लीधे ए राजा मूर्च्छित थयो; पछी फरतां तेनी दृष्टि ए एक तळाव पडतां, राजाए तेमां अथ सहित प्रवेश कर्यो. ॥२४॥ पछी कमलना गंधने लीधे सुगंधयुक्त थयेलुं ते तळावमांनुं जल, पान करी तेमांथी नीकळोने थाकरहित थयो. ॥२५॥ ए राजाए ते ठेकाणे मोटुं वडनुं वृक्ष देखुं, ते एबुं के जेनी छाया अति शीतल अने मनोरंजक हती वळी तेनी अति मोटी अने विस्तीर्ण शाखाओ उपर हजारो पक्षी शब्द करतां हतां. ॥२६॥ ए वनमां ध्वजानी पेठे सकल वृक्षोमां उच्चताने पामेला ए वडना वृक्षनी नीचे ए राजा जइने

क्षुक्षामकंडो नृपतिः श्रमसंतापमूर्च्छितः ॥ जलाशयं समासाद्य सांश्व एव व्यागहत ॥२४॥

पपौ तदुदकं शीतं पद्मगंधादिवासितम् ॥ ततोऽतीर्य सलिलाद्विश्रमो बभ्रुवाहनः ॥२५॥

ददर्श न्यग्रोधतरुं शीतच्छायं मनोहरम् ॥ महाविटपविस्तीर्णं पक्षिसंघनिनादितम् ॥२६॥

वनस्य तस्य सर्वस्य महाकेतुमिव स्थितम् ॥ मूलं तस्य समासाद्य निषसाद महीपतिः ॥२७॥

अथ प्रेतं ददर्शसौ क्षुत्तृड्भ्यां व्याकुलेन्द्रियम् ॥ उत्कचं मलिनं कुब्जं निर्मासं भीमदर्शनम् ॥२८॥

तं दृष्ट्वा विह्वलं घोरं विस्मितो बभ्रुवाहनः ॥ प्रेतोऽपि दृष्ट्वा तं घोरामटवीमागतं नृपम् ॥२९॥

समुत्सुकमना भूत्वा तस्यांतिकमुपागतः ॥ अब्रवीत्स तदा तार्क्ष्य ! प्रेतराजो नृपं वच्चः ॥३०॥

बेठो. ॥२७॥ भगवान् कहे छे, हे गरुड ! पछी ए बभ्रुवाहन राजाए ए ठेकाणे आबी पर्वोचनारा पिशाचोने देख्या, के जेओ क्षुधातृषाथी व्याकुल, जेओना वाळ ऊमा, जेओ अति मलिन छातां, शरीर निर्मास होवाथी अति भयंकर हतां. ॥२८॥ ए रीतनां भयंकर पिशाचोने जोतां ज, ए राजाने अति आश्चर्य लागुं; पछी ए पिशाचोए पण ए भयंकर अरण्यमां राजाने जोयो. ॥२९॥ पछी अति उत्कंठित थइने तेमांना एक पिशाचे वातचीत करवाना हेतुथी राजा पासे आवीने, बोलवानो

आरंभ कर्यो. ॥३०॥

हे राजन् ! आ अरण्यमां आपनो समागम थयो, तेथी हुं माहं पिशाचपणुं तजीश, तथा उत्तम गतिने एण वणुं करीने पामी चुक्यो ज, एम धारतां, हुं आज अति कृतार्थ थयो. ॥३१॥ ए रीतनुं पिशाचनुं भापण सांभळीने, राजा तेने कहेवा लाग्यो के हे पिशाच ! तारुं मों अति भयंकर अने शरीरनी वर्ण (रंग) अति काळो छे, तो, आवुं अमंगल पिशाचपणुं तने कया दुष्कर्मने लीधे प्राप्त थयुं ? ॥३२॥ तेमज भेतत्व पामवानुं कारण शुं ! विगेरे तारी सकल हकीकत मने यथास्थित कहे, तुं कोण छे ? कयुं दान करवाथी तारुं आ पिशाचपणुं नाश पामे ? ए सर्व मने कहे. ॥३३॥ राजानुं एवुं भापण सांभळीने, भेतभावो मया त्यक्तः प्राप्तोऽस्मि परमां गतिम् ॥ त्वसंयोगान्महाबाहो ! जातो धन्यतरोऽस्म्यहम् ॥३१॥

राजोवाचः—

कृष्णवर्ण करालास्य ! भेतत्वं धीरदर्शनम् ॥ केन कर्मविपाकेन प्राप्तं ते बह्वमंगलम् ॥३२॥

भेतत्वकारणं तात ! ब्रूहि सर्वमशेषतः ॥ कोऽसि त्वं केन दानेन भेतत्वं ते विनश्यति ॥३३॥

भेत उवाचः—

कथयामि नृपश्रेष्ठ ! सर्वमेवादितस्तव ॥ भेतत्वकारणं श्रुत्वा दयां कर्तुं त्वमर्हसि ॥३४॥

वैदेशं नाम नगरं सर्वसंपत्समन्वितम् ॥ नानाजनपदाकीर्णं नानारत्नसमाकुलम् ॥३५॥

हर्म्यप्रसादशोभाढ्यं नानार्धर्मसमन्वितम् ॥ तत्राहं न्यवसं तात ! देवाचंनरतः सदा ॥३६॥

ते भेते राजाने कहुं के हे राजेन्द्र ! हुं तमने माहं सुलब्धकी मांडीने सकल वृत्तांत कहुं छुं, मारा भेतपणानुं कारण सांभळतां ज, मारा पर दया करवाने तमे ज समर्थ छो. ॥३४॥ वैदेश नामे एक नगर हतुं, ते सर्व प्रकारनी संपत्ति, नाना प्रकारना देश तथा नाना प्रकारनां रत्नोथी युक्त हतुं ॥३५॥ जे ठेकाणे मोटां मोटां राजगृहो हतां, तेमज जे ठेकाणे नाना प्रकारनी धर्मक्रियाओ थती हती, ए रीतना ए नगरमां देवार्चनमां तत्पर रहेनारी हुं वास करतो हतो. ॥३६॥

इय जातिमां मारो जन्म छतां मारु सुदेव एहुं नाम. हतुं, में देव तथा पितरोने अन्न समर्पण करीने तेमने संतोषित कर्या. ॥३७॥ नाना प्रकारनां दानो आपीने, ब्राह्मणोने संतोषित कर्या. दीन, अंध तथा कृपणने अनेक प्रकारनां दान आपीने तेमने पण अनेक प्रकारे संतोषित कर्या. ॥३८॥ हे राजन्, ए रीते हुं उत्तम कर्म करतो हतो, तेम छतां मारा दुर्देवने लोघे ते सर्व निष्फल थयां, जे कारणथी निष्फल थयां, ते पण हुं तमने कहुं छुं. ॥३९॥ हे राजा ! मारे संतति न हती, तथा सुहृत् (मारा तरफतुं पक्ष खंचनारो) बांधव दिमेरे पण कोइ न हतो, के जेणे मारां उर्ध्वदेहादिक (मूआ पछीनी श्राद्ध

वैश्यो जात्या सुदेवोऽहं नाम्ना विदितमस्तु ते ॥ हव्येन तर्पिता देवाः कव्येन पितरस्तथा ॥३७॥
विविधैर्दानयोगैश्च विप्राः संतर्पिता मया ॥ दीनांधकृपणेभ्यश्च दत्तभन्नमनेकया ॥३८॥
तत्सर्वं निष्फलं राजन् ! मम देवादुपागतम् ॥ यथा मे निष्फलं जातं सुकृतं तद्वदामि ते ॥३९॥
मम वै संततिर्नास्ति न सुहृन् च बांधवः ॥ न च मित्रं हि मे तादृश्यः कुर्यादौर्ध्वदेहिकम् ॥४०॥
यस्य न स्यान्महाराज ! श्राद्धं मासिकषोडशम् ॥ प्रेतत्वं सुस्थिरं तस्य दत्तैः श्राद्धशतैरपि ॥४१॥
त्वमौर्ध्वदेहिकं कृत्वा मामुद्धर महीपते ! ॥ वर्णानां चैव सर्वेषां राजा बन्धुरिहोच्यते ॥४२॥
तन्मां तारय राजेंद्र ! मणिरत्नं ददामि ते ॥ यथा मे सद्गतिर्भूयात्प्रेतयोनिश्च गच्छति ॥४३॥

विमेरे क्रियाओ) कर्म कर्या होय. ॥४०॥ मृत्यु पामेला जे मनुष्यनुं षोडशमासिक (सोळ मासियां) नामनुं श्राद्ध थयुं न होय, ते ज मनुष्यने पहुँचवाना हेतुथी कदापि बीजा धणाय श्राद्ध करे, तो पण ते व्यर्थ जाय छे. ॥४१॥ माटे हे पृथ्वीपति राजा ! तमे मारी पाछळनां और्ध्वदेहादिक कर्म करीने मारो उद्धार करो, कारण के, चारे वर्णनो जाता (पिता तारनार) राजा छे. ॥४२॥ माटे हे राजेंद्र ! मारो उद्धार तमे करो, हुं तमने हीरा रत्नो आपुं छुं. ए उद्धार एवी रीतनो करो के जेथी माकं पिशाचपणुं मटे. ॥४३॥

हे राजा ! मारुं भलું કરવાની જો આપની ઇચ્છા હોય તો મેં જે કહું તે પ્રમાણે યથાવિધિ કરો, હે રાજા ! પિશાચપણું અતિ નેષ્ટ છે; કારણ કે, તે યોનિમાં જન્મ પામે એટલે સ્વાધાપીવાને સમી રીતે મઠતું નથી. ॥૪૪॥ આ વનમાં ઉત્તમ પ્રકારનાં ફલ તથા શીતલ અને સ્વચ્છ જલ છે. પરંતુ તેમાંનું કાંઈ જ મને ક્ષુધાક્રાંતને ઉપયોગમાં આવતું નથી. ॥૪૫॥ હું મારા પિશાચપણાના નિવારણનું સાધન (ઉપાય) તમને કહું છું. હે રાજન્ ! પ્રથમ તમે નારાયણબલી કરો, પછી મારી સકલ ક્રિયાઓ કરજો. ॥૪૬॥ એ રીતનાં કર્મ કરશો, એટલે મારું પ્રેતપણું મટી જશે એમાં સંશય નથી, વેદના મંત્રોનું તથા કાર્ય ત્વયા વીર ! મમ ચેદિચ્છસિ પ્રિયમ્ ॥ ક્ષુધાતૃષ્ણાદિભિર્દુઃસ્વૈઃ પ્રેતત્વં દુઃસહં મમ ॥૪૭॥

સ્વાદુદકંફલં ચારિત વનેઽસ્મિન્ શીતલં શિવમ્ ॥ ન પ્રાપ્નોમિ ક્ષુધાર્તોઽહં તૃષાર્તો ન જલં ક્વચિત્ ॥૪૫॥

યદિ મે હિ ભવેદ્રાજન્વિધિર્નારાયણો મહાન્ ॥ તદાગ્રે વેદમંત્રૈશ્ચ ક્રિયા સર્વૌધ્વદેહિકી ॥૪૬॥

તદા નશ્યતિ મે નૂનં પ્રેતત્વં નાત્ર સંશયઃ ॥ વેદા મંત્રાસ્તપો દાનં દયા સર્વત્ર જંતુષુ ॥૪૭॥

સચ્છાસ્ત્રશ્રવણં વિષ્ણોઃ પૂજા સજ્જનસંગતિઃ ॥ પ્રેતયોનિવિનાશાય ભવંતીતિ મયા શ્રુતમ્ ॥૪૮॥

અતો વક્ષ્યામિ તે વિષ્ણુપૂજાં પ્રેતત્વનાશિનીમ્ સુવર્ણદ્વયમાનીય સુવર્ણન્યાયસંચિતમ્ ॥

તસ્ય નારાયણસ્યૈકાં પ્રતિમાં ભૂપ ! કલ્પયેત્ ॥૪૯॥

પઠન (પાઠ કરવા કે કરાવવા) સ્વધર્મનું આચરણ, દાન, સર્વ પ્રાણી પર દયા, ॥૪૭॥ વેદાંતનું શ્રવણ, ભગવત્પૂજા તથા સાધુનો સમાગમ વિગેરે સાધનો પિશાચપણાનો નાશ કરનારાં છે; એનું મેં સાંભળ્યું છે. ॥૪૮॥ પ્રેતપણાનો નાશ કરનારી વિષ્ણુપૂજા કરવા વિષે મેં તમને પ્રથમના શ્લોકમાં ભગવત્પૂજા કહી છે, તે પૂજા જે વિધિથી કરવાની, તે વિધિ હું તમને કહું છું ન્યાયથી મેઝવેલું વત્તીસ માસા (પા ગદિયાળો અને ૪ રતી) સોનું લઈને તેની એક લક્ષ્મીનારાયણની પ્રતિમા કરાવવી. ॥૪૯॥

પઠન (પાઠ કરવા કે કરાવવા) સ્વધર્મનું આચરણ, દાન, સર્વ પ્રાણી પર દયા, ॥૪૭॥ વેદાંતનું શ્રવણ, ભગવત્પૂજા તથા સાધુનો સમાગમ વિગેરે સાધનો પિશાચપણાનો નાશ કરનારાં છે; એનું મેં સાંભળ્યું છે. ॥૪૮॥ પ્રેતપણાનો નાશ કરનારી વિષ્ણુપૂજા કરવા વિષે મેં તમને પ્રથમના શ્લોકમાં ભગવત્પૂજા કહી છે, તે પૂજા જે વિધિથી કરવાની, તે વિધિ હું તમને કહું છું ન્યાયથી મેઝવેલું વત્તીસ માસા (પા ગદિયાળો અને ૪ રતી) સોનું લઈને તેની એક લક્ષ્મીનારાયણની પ્રતિમા કરાવવી. ॥૪૯॥

પઠન (પાઠ કરવા કે કરાવવા) સ્વધર્મનું આચરણ, દાન, સર્વ પ્રાણી પર દયા, ॥૪૭॥ વેદાંતનું શ્રવણ, ભગવત્પૂજા તથા સાધુનો સમાગમ વિગેરે સાધનો પિશાચપણાનો નાશ કરનારાં છે; એનું મેં સાંભળ્યું છે. ॥૪૮॥ પ્રેતપણાનો નાશ કરનારી વિષ્ણુપૂજા કરવા વિષે મેં તમને પ્રથમના શ્લોકમાં ભગવત્પૂજા કહી છે, તે પૂજા જે વિધિથી કરવાની, તે વિધિ હું તમને કહું છું ન્યાયથી મેઝવેલું વત્તીસ માસા (પા ગદિયાળો અને ૪ રતી) સોનું લઈને તેની એક લક્ષ્મીનારાયણની પ્રતિમા કરાવવી. ॥૪૯॥

પઠન (પાઠ કરવા કે કરાવવા) સ્વધર્મનું આચરણ, દાન, સર્વ પ્રાણી પર દયા, ॥૪૭॥ વેદાંતનું શ્રવણ, ભગવત્પૂજા તથા સાધુનો સમાગમ વિગેરે સાધનો પિશાચપણાનો નાશ કરનારાં છે; એનું મેં સાંભળ્યું છે. ॥૪૮॥ પ્રેતપણાનો નાશ કરનારી વિષ્ણુપૂજા કરવા વિષે મેં તમને પ્રથમના શ્લોકમાં ભગવત્પૂજા કહી છે, તે પૂજા જે વિધિથી કરવાની, તે વિધિ હું તમને કહું છું ન્યાયથી મેઝવેલું વત્તીસ માસા (પા ગદિયાળો અને ૪ રતી) સોનું લઈને તેની એક લક્ષ્મીનારાયણની પ્રતિમા કરાવવી. ॥૪૯॥

પઠન (પાઠ કરવા કે કરાવવા) સ્વધર્મનું આચરણ, દાન, સર્વ પ્રાણી પર દયા, ॥૪૭॥ વેદાંતનું શ્રવણ, ભગવત્પૂજા તથા સાધુનો સમાગમ વિગેરે સાધનો પિશાચપણાનો નાશ કરનારાં છે; એનું મેં સાંભળ્યું છે. ॥૪૮॥ પ્રેતપણાનો નાશ કરનારી વિષ્ણુપૂજા કરવા વિષે મેં તમને પ્રથમના શ્લોકમાં ભગવત્પૂજા કહી છે, તે પૂજા જે વિધિથી કરવાની, તે વિધિ હું તમને કહું છું ન્યાયથી મેઝવેલું વત્તીસ માસા (પા ગદિયાળો અને ૪ રતી) સોનું લઈને તેની એક લક્ષ્મીનારાયણની પ્રતિમા કરાવવી. ॥૪૯॥

પઠન (પાઠ કરવા કે કરાવવા) સ્વધર્મનું આચરણ, દાન, સર્વ પ્રાણી પર દયા, ॥૪૭॥ વેદાંતનું શ્રવણ, ભગવત્પૂજા તથા સાધુનો સમાગમ વિગેરે સાધનો પિશાચપણાનો નાશ કરનારાં છે; એનું મેં સાંભળ્યું છે. ॥૪૮॥ પ્રેતપણાનો નાશ કરનારી વિષ્ણુપૂજા કરવા વિષે મેં તમને પ્રથમના શ્લોકમાં ભગવત્પૂજા કહી છે, તે પૂજા જે વિધિથી કરવાની, તે વિધિ હું તમને કહું છું ન્યાયથી મેઝવેલું વત્તીસ માસા (પા ગદિયાળો અને ૪ રતી) સોનું લઈને તેની એક લક્ષ્મીનારાયણની પ્રતિમા કરાવવી. ॥૪૯॥

પઠન (પાઠ કરવા કે કરાવવા) સ્વધર્મનું આચરણ, દાન, સર્વ પ્રાણી પર દયા, ॥૪૭॥ વેદાંતનું શ્રવણ, ભગવત્પૂજા તથા સાધુનો સમાગમ વિગેરે સાધનો પિશાચપણાનો નાશ કરનારાં છે; એનું મેં સાંભળ્યું છે. ॥૪૮॥ પ્રેતપણાનો નાશ કરનારી વિષ્ણુપૂજા કરવા વિષે મેં તમને પ્રથમના શ્લોકમાં ભગવત્પૂજા કહી છે, તે પૂજા જે વિધિથી કરવાની, તે વિધિ હું તમને કહું છું ન્યાયથી મેઝવેલું વત્તીસ માસા (પા ગદિયાળો અને ૪ રતી) સોનું લઈને તેની એક લક્ષ્મીનારાયણની પ્રતિમા કરાવવી. ॥૪૯॥

पछी ए मूर्तिने बे पीळां वळ्खो धारण करावीने, सर्व प्रकारनां आभरणो (घरेणा) थी भूपित (शणगारयुक्त) करवी पछी तेमने अनेक प्रकारनां सुवासित जलवडे स्नान करावीने, तेनुं अधिवासन (स्थापन) करीने पूजा करवी. ॥५०॥ ए मूर्तिना पूर्वे श्रीधर, दक्षिणे मधुसूदन, पश्चिमे वामन, उत्तरे गदाधर. ॥५१॥ वच्चोवच्च पितामह तथा महेश्वरनुं स्थापन करीने अनुक्रमे गंध, पुष्प विगेरे उपचारथी जूदी जूदी पूजा करवी. ॥५२॥ पछी प्रदक्षिणा करीने तथा अग्निमां होम करीने, सर्व देवोनी नृप्ति करवी. दूध, दही तथा धृत (घी) विगेरे पदार्थोनी विश्वदेवने आहुति आपीने, तेमनुं संतर्पण करवुं. ॥५३॥

पीतवस्त्रयुगच्छन्नां सर्वाभरणभूषिताम् ॥ स्थापितां विविधैस्तोत्रैरधिवास्य यजेत्ततः ॥५०॥

पूर्वे तु श्रीधरं तस्या दक्षिणे मधुसूदनम् ॥ पश्चिमे वामनं देवमुत्तरे च गदाधरम् ॥५१॥

मध्ये पितामहं चैव तथा देवं महेश्वरम् ॥ पूजयेच्च विधानेन गंधपुष्पादिभिः पृथक् ॥५२॥

ततः प्रदक्षिणीकृत्य वह्नौ संतर्प्य देवतः ॥ धृतेन दग्ना क्षीरेण विश्वेदेवांश्च तर्पयेत् ॥५३॥

ततः स्नातो विनितात्मा यजमानः समाहितः ॥ नारायणाग्रे विधिवत्स्वां क्रियामौध्वदेहिकम् ॥५४॥

आरभेत यथाशास्त्रं क्रोधलोभ विवर्जितः ॥ कुर्याच्छ्रद्धानि सर्वाणि वृषस्योत्सर्जनं तथा ॥५५॥

ततः पदानि विप्रेभ्यो दद्याच्चैव त्रयोदश ॥ शय्यादानं प्रदत्वा च घटं प्रेतस्य निर्वपेत् ॥५६॥

पछी यजमाने स्वस्थ अंतःकरणथी तत्पर थइने, स्नान करवुं, पछी नारायणनी आगळ औध्वदेहादिक क्रिया करवी. ॥५४॥ क्रोध तथा लोभनो त्याग करीने, सर्व कर्मो करावां. पछी सर्व श्राद्धो तथा वृषोत्सर्ग करवा. ॥५५॥ पछी पददान (वासणोनुं दान) तथा त्रयोदश (तेर) दान आपवां. पछी शय्यादान करीने, उदककुंभ- (पाणीथी पूर्णभरेलो) घडो) दान करवो. ॥५६॥

આ રીતેનું એ પ્રેતનું ભાષણ સાંભળીને, રાજા ફરીથી પ્રશ્ન પૂછવા લાગ્યો, હે પ્રેત ! કુંભ શી રીતના કરવા તથા તેનું દાન શી રીતે કરવું ? વિગેરે સર્વ ક્રિયાઓ કૃપા કરીને મને કહો કારણ કે, કુંભદાન કરવાથી પ્રેતને મુક્તિની પ્રાપ્તિ થાય છે. ॥૫૭॥ એ રીતનાં રાજાનાં વાક્ય સાંભળીને, એ પ્રેત કહેવા લાગ્યું, હે રાજા ! તમે ઠીક પૂછ્યું, એનો ઉત્તર તમને કહું છું, તે સાંભળો, ઉદક કુંભદાન કરે, એટલે જીવ પ્રેતપણાથી મુક્ત થાય છે. ॥૫૮॥ પ્રેતના ઉદ્દેશથી જે કુંભદાન કહું છે, તે સકલ અશુભોને નાશ પમાડનાર છતાં સકલ લોકોની દુર્ગતિનું નાશ કરનાર છે. ॥૫૯॥ ઉત્તમ સોનાનો કલશ કરીને, તેને વિષે રાજોવાચ:—

કથં પ્રેતઘટં કુર્યાદ્દ્યાત્કેન વિધાનતઃ ॥ બ્રૂહિ સર્વાનુકંપાર્થ ઘટં પ્રેતવિમુક્તિદમ્ ॥૫૭॥
પ્રેત ઉવાચ:—

સાધુ પુષ્ટં મહારાજ ! કથયામિ નિબોધ તે ॥ પ્રેતત્વં ન ભવેદ્યેન દાનેન મુદ્દટેન ચ ॥૫૮॥
દાનં પ્રેતઘટં નામ સર્વાશુભવિનાશનમ્ ॥ દુર્લભં સર્વલોકાનાં દુર્ગતિક્ષયકારકમ્ ॥૫૯॥
સંતપ્તઘટકમયં તુ ઘટં વિધાય બ્રહ્મશંકેશવયુતં સહ લોકપાલૈઃ ॥

ક્ષીરાજ્યપૂર્ણવિવરં પ્રણિપત્ય ભક્ત્વા વિપ્રાય દેહિ તવ દાનશતૈઃ કિમન્યૈઃ ॥૬૦॥

બ્રહ્મા મધ્યે તથા વિષ્ણુઃ શંકરઃ શંકરોઽયયઃ પ્રાચ્યાદિષુ ચ તત્કંઠે લોકપાલાન્ ક્રમેણ તુ ॥૬૧॥
સંપૂજ્ય વિધિવદ્રાજન્ ! ધૃપૈઃ કુસુમચંદનૈઃ ॥ તતો દુરઘાજ્યસહિતં ઘટં દેયં હિરણ્મયમ્ ॥૬૨॥

બ્રહ્મા, ईश (મહાદેવ), કેશવ (વિષ્ણુ) તથા વીજા લોકપાલોનું મંત્રવહે આવાહન કરીને, તે કુંભ, દૃત, દૂધ વિગેરેથી પૂર્ણ મરીને, મક્તિપૂર્વક ભગવત્પ્રાર્થના સહિત બ્રાહ્મણને સમર્પણ કરવો. એ રીતે કુંભદાન કરે, તો વીજાં દાન આપ્યાનું શ્રેય (ફલ) આવે છે. ॥૬૦॥ એ કુંભ પર દેવોના સ્થાપનની વિધિ કહું છું, એ ઘડાની વચ્ચેવચ્ચે બ્રહ્મદેવ, વિષ્ણુ અને શંકર, અને એ કુંભનાં પૂર્વીદિ કાંઠાઓએ ઈંદ્રાદિ લોકપાલોનું અનુક્રમે સ્થાપન કરવું. ॥૬૧॥ હે રાજા ! પછી ધૂપ, દીપ વગેરે ઉપચારોથી એ દેવોનું યથાવિધિ પૂજન કરવું, પછી દૂધ, ધી સુદ્ધાં એ કુંભ બ્રાહ્મણને સમર્પણ કરવો. ॥૬૨॥

ए कुंभदान सर्वदानोमां मुख्य अने, महा पातकनो नाश करनारं छे, माटे प्रेतपणाना नाशने अर्थे ए दान श्रद्धापूर्वक करुं. ॥६३॥ भगवान् गरुडने कहे छे, हे गरुड ! ए रीते राजा ते पिशाचनी साथे भाषण करतो हतो, एटलामां ए राजानी सकल सेना आवी पहींची. ॥६४॥ ते जोइ एटछे ए पिशाच राजाने रत्नो आपी, नमस्कार करीने, पोते गुप्त थयो. ॥६५॥ राजा पण ए वनमांथी नीकळीने पोतीका नगरमां आव्यो, पछी जे जे रीतेक्रिया करवानी प्रेते कहुं हतुं ॥६६॥ ते ते रीते ए

सर्वदानाधिकं चैतन्महापातकनाशनम् ॥ कर्तव्यं श्रद्धया राजन्प्रेतत्वविनिवृत्तये ॥६३॥

श्री भगवानुवाचः—

एवं संजल्पतस्तस्य प्रेतेन सह काश्यप ! ॥ सेना जगामानुपदं हस्त्यश्चरथसंकुला ॥६४॥
ततो बले समायाते दत्वा राज्ञे महामणिम् ॥ नमस्कृत्य पुनः प्रार्थ्य प्रेतोऽदर्शनमेयिवान् ॥६५॥
तस्माद्वनाद्विनिष्क्रम्य राजापि स्वपुरं ययौ ॥ स्वपुरं च समासाद्य तत्सर्वं प्रेतभाषितम् ॥६६॥
चकार विधिवत्पक्षिन्नौर्ध्वदेहिकजं विधिम् ॥ तस्य पुण्यप्रदानेन प्रेतो मुक्तो दिवं ययौ ॥६७॥
श्राद्धेन परदत्तेन गतः प्रेतोऽपि सद्गतिम् ॥ किं पुनः पुत्रदत्तेन पिता यातीति चाद्भुतम् ॥६८॥
इतिहासमिमं पुण्यं शृणोति श्रावयेच्च यः ॥ न तौ प्रेतत्वमायातः पापाचाश्रुतावपि ॥६९॥

इति श्री गरुडपुराणे सारोद्धारे बभ्रुवाहनेन प्रेतसंस्कारो नाम सप्तमोऽध्यायः ॥७॥

राजाए पिशाचनुं और्ध्वदेहादिक बर्म कर्युं. पछी ए पुण्यना प्रभावथी मुक्त थइने, स्वर्गे गयो. ॥६७॥ हे गरुड ! बीजा कोइ रस्ते जनारे श्राद्ध कर्युं, तो पण मरनार मुक्त थयो, तो पुत्रे श्राद्धादि कर्मो कर्या होय तो, पहींचवामां तथा मुक्त थवामां पूछवानुं ज शुं ? ॥६८॥ आ पुण्यकारक इतिहास जे सांभळे, अथवा संभळावे, ते कदापि पातकी हशे, तोपण मुक्त थशे. ॥६९॥

इति श्री गरुडपुराणे सारोद्धारे बभ्रुवाहनेन प्रेतसंस्कार नाम सप्तमोऽध्यायः ।.७॥

॥ अथ अष्टमोऽध्यायः ॥

गरुडजी भगवानने प्रश्न पूछे छे, हे प्रभु ! पुण्यवान पुरुषनी सकल उत्तरक्रिया तेना पुत्रे श्री री ते करवी ? ते मने यथाविधि कही. ॥१॥ भगवान् कहे छे, हे गरुड ! तमे मनुष्योना हितने अर्थे उत्तम प्रश्न पूछ्यो, पुण्यवान पुरुषोए जे कांइ करवुं ते योग्य छे ते हुं तमने कहूँ छुं. ॥२॥ पुण्यवान् पुरुषे वार्धक्यकाले (घटपणमां) पोतीकुं शरीर व्याधियुक्त जाणतां ज, तथा ग्रहदशा प्रतिकूल (नडे एवी) मालम पडतां ज, कानना छिद्रोनो रोघ (आंगलीओ घालीने बंध करवाने) करीने तपास करतां, निरंतर धमकार देनारी प्राणश्रुति (कान बंध करवाथी जे धमकार संभळाय छे ते) बंध थयेली जोइने. ॥३॥ मृत्युकाल थडमां आव्यो ॥ अथ अष्टमोऽध्यायः ॥

गरुड उवाचः—

आमुष्मिकीं क्रियां सर्वा वद सुकृतिनां मम ॥ कर्तव्या सा यथा पुत्रैस्तथा च कथय प्रभो ! ॥१॥
श्री भगवानुवाचः—

साधु पुष्टं त्वया तार्क्ष्य ! मानुषाणां हिताय वै ॥ धार्मिकार्हं च यत्कृत्यं तत्सर्वं कथयामि ते ॥२॥
सुकृती वार्द्धके दृष्ट्वा शरीरं व्याधिसंयुतम् ॥ प्रतिकूलान्ग्रहांश्चैव प्राणधोषस्य चाश्रुतिम् ॥३॥
तदा स्वमरणं ज्ञात्वा निर्भयः स्यादतंद्रितः ॥ अज्ञातज्ञातपापानां प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥४॥
यदा स्यादातुरः कालस्तदा स्नानं समारभेत् ॥ पूजनं कारयेद्विष्णोः शालग्रामस्वरूपिणः ॥५॥
अर्चयेद्गंधपुष्पैश्च कुंकुमैस्तुलसीदलैः ॥ धूपदीपैश्च नैवेद्यैर्बहुभिर्मादकादिभिः ॥६॥
दत्त्वा च दक्षिणां विप्रान्नैवेद्यादेव भोजयेत् ॥ अष्टाक्षरं जपेन्मंत्रं द्वादशाक्षरमेव च ॥७॥

एम जाणीते, मृत्युना भयथकी निर्भय थवुं, अने तत्काल परलोकमां सुख पडवाना हितने अर्थे जे कांइ करवानुं होय ते विषे निरालस (आळस वगर, हुशियार सावध) थवुं अने अजाणतां तथा जाणीने करेला पापोनुं प्रायश्चित्त करवुं. ॥४॥ जे समय काल खरेखरो पासे आवतो जाय, ते समये स्नान करीने, शालीग्रामरूपी विष्णुनुं पूजन करवुं. ॥५॥ ते एम के भगवंतने, गंध, पुष्प, कुंकुम, तुलसीपत्र, धूप तथा नैवेद्य समर्पण करवुं. ॥६॥ ब्राह्मणने दक्षिणा आपवी, अष्टाक्षरी तथा द्वादशाक्षरी मंत्रनो जप करवो, नैवेद्यमांनो प्रसाद ग्रहण करवो. ॥७॥

विष्णु तथा शिवनुं नाम स्मरण करवुं, भगवाननुं नाम श्रवणेन्द्रिये सांगळवामां आवे तो सकल पापोनो नाश करे छे. ॥८॥ रोगी माणसनी पासे बांधवादिके शोक करवो नहीं, तेनी आगळ निरंतर पवित्र एवुं भगवाननुं नाम वारंवार उच्चारण करवुं ॥९॥ मत्स्य, कूर्म, वराह, नारसिंह, वामन, परशुराम, राम, कृष्ण, बुद्ध, तथा कल्की. ॥१०॥ ए दश नामनो उच्चार करवो. रोगी माणसनी पासे जे कोइ भगवाननुं नाम उच्चारण करे, तेने ज खरो बांधव जाणवो. ॥११॥ अन्तकाळे जेनी वाणीमांथी मंगलकारक कृष्णनाम प्राप्त थाय छे, तेनां कोटयवधि महापातको तत्काल भस्म थाय छे. ॥१२॥ मरनार पुरुषे

संस्मरेच्छृणुयाच्चैव विष्णोर्नाम शिवस्य च ॥ हरेर्नाम हरेत्पापं नृणां श्रवणगोचरम् ॥८॥
 रोगिणोऽतिकमासाद्य शोचनीयं न बांधवैः ॥ स्मरणीयं पवित्रं मे नाम ध्येयं मुहुर्मुहुः ॥९॥
 मत्स्यः कूर्मो वराहश्च नारसिंहश्च वामनः ॥ रामो रामश्च कृष्णश्च बुद्धः कल्की तथैव च ॥१०॥
 एतानि दश नामानि स्मर्तव्यानि सदा बुधैः ॥ समीपे रोगिणो ब्रूयुर्बाधवास्ते प्रकीर्तिताः ॥११॥
 कृष्णेति मंगलं नाम यस्य वाचि प्रवर्तते ॥ तस्य भस्मीभवंत्याशु महापातककोटयः ॥१२॥
 म्रियमाणो हरेर्नाम गृणन्पुत्रोपचास्तिम् ॥ अजामिलोऽयगाद्धाम किं पुनः श्रद्धया गृणन् ॥१३॥
 हरिर्हरति पापानि दुष्टचिन्तैरपि स्मृतः ॥ अनिच्छयापि संस्पृष्टो दहत्येव हि पावकः ॥१४॥
 हरेर्नाम्नश्च या शक्तिः पापनिर्हरणे द्विज ॥ तावत्कर्तुं समर्थो न पातकं पातकी जनः ॥१५॥

पुत्रने बोलाववाना हेतुथी भगवन्नाम लीधुं, एटलामां अजामिल महा पातकी छतां पण वैकुण्ठ पास्यो; तेम श्रद्धापूर्वक जे कोइ भगवन्नाम लेखे, तेने भगवान प्राप्त थशे, एमां संदेह छे के थुं ? ॥१३॥ कदापि दुष्ट अंतःकरणथी भगवन्नाम ले, तो पण जेम अबुद्धिपूर्वक अग्निनो स्पर्श करवाथी भस्म करे छे, तेम पापनो नाश करे छे. ॥१४॥ भगवन्नाममां पापोनो नाश करवानी जेटली शक्ति छे, तेटलां पाप पातकी पुरुषथी थइ शकतां नथी. ॥१५॥

યમધર્મપોતાના દૂતોને કહે છે, 'હે દૂતો ! જે નારીતિક છે, તેમને મારી પાસે લાવો, અને જે ભગવદ્વામ છે છે; તેને લાવજો નહીં, ॥૧૬॥ અચ્યુતં કૈશવં દિગેરે જે ભગવદ્વામ લેવાની જે ધ્વનિ છે, તે પ્રમાણે જે કોઈ સ્મરણ કરતા હોય, ॥૧૭॥ તથા હે વાસુદેવ ! દિગેરે જે કોઈ ઉચ્ચારણ કરે, તે નિષ્ણપ હોવાથી તેમનો દૂરથી જ ત્યાગ કરવો. તેની પાસે પળ જશો નહીં. ॥૧૮॥ હે દૂતો ! જેઓ ભગવદ્ ચરણરૂપ કમલના મકરંદ, (ફૂલમાંહેનો મધ જેવો રસ) થકી નિરંતર વિરુદ્ધ થયેલાં છતાં દુષ્ટ છે, કિંકરેશ્યો યમઃ પ્રાહાનયં નાસ્તિકં જનમ્ ॥ નૈવાનયત મો દૂતાઃ ! હસ્તિનામસ્તરં નરમ્ ॥૧૬॥

અચ્યુતં કૈશવં રામનારાયણં કૃષ્ણદામોદરં વાસુદેવં હરિમ્ ॥
શ્રીધરં માધવં ગોપિકાવલ્લભં જાનકીનાયકં રામચંદ્રં મંજે ॥૧૭॥
કમલનયન વાસુદેવ વિષ્ણો ધરણિધરાચ્યુત શંખચક્રપાણે ! ॥
ભવ શરણમિતિયંતિયે વૈ ત્યજ મટ ! દૂરતરેણ તાનપાપાન્ ॥૧૮॥
તાનાનયચ્ચમસતો વિમુક્વાન્કુંડયાદારવિદમકંડરમાદ્જસ્રમ્
નિષ્કિંચનૈઃ પરમહંસકુલૈ સન્નૈર્જુષ્ટાદ્ગૃહે નિરયવર્ત્મનિ વદ્ધતૃષ્ણાન્ ॥૧૯॥

જિહ્વા ન વક્તિ ભગવદ્ગુણનામધેયં ચૈતશ્ચ ન સ્મરતિ તત્ત્વરણારવિદમ્ ॥

કૃષ્ણાય નો નમતિ યચ્છિર એકદાપિ તાનાનયધ્વમસતોઽદ્યતવિષ્ણુકૃત્યાન્ ॥૨૦॥

તસ્માત્સંકીર્તનં વિષ્ણોર્જગન્મંગલમંહસામ્ ॥ મહતામપિ પક્ષીદ્ર ! વિદ્વૈકાંતિકનિષ્કૃતિમ્ ॥૨૧॥
તેને લાવો. જે રસ નિષ્કિંચન તથા રસ જાણનારા પરમહંસોવહે સેવિત છે, તથા નરકના દારૂત ઘરને વિષે જે આસક્ત થનારા છે, તેમને લાવો, ॥૧૯॥ હે દૂતો ! જેની જીભે ભગવદ્ ગુણાનુવાદ થતા ન હોય, જેનું અંતઃકરણ ભગવચ્ચરણકમલનું ચિતવન કરતું ન હોય, જેનું મસ્તક એકવાર ઈશ્વર આગલ નમતું ન હોય, એવા દુષ્ટોને જાલી લાવો. ॥૨૦॥ ભગવાન્ કહે છે, હે ગરુડ, સકલ જગતને મંગલકારક એવું જે ભગવાનના ગુણનું કીર્તન તે મોટા મોટા પાપોનું પ્રાયશ્ચિત્ત જાણતું. ॥૨૧॥

ઘણા પ્રાયશ્ચિત્ત કર્યા છતાં જો તે ભગવાન થકી વિમુક્ત છે, તો તેને એ પ્રાયશ્ચિત્તો પવિત્ર કરતાં નથી. એ બાબત દૃષ્ટાંત-મધ (દારુ) ના ઘડાને પવિત્ર કરવા સારુ કદાપિ તેમાં પુષ્કલ જલ ઘાલે તોપણ ઘડો પવિત્ર થતો નથી તેમ. ॥૨૨॥ જે કોઈ કૃષ્ણના નામનું સ્મરણ કરે છે તે નિષ્પાપ થઈને નરક, યમધર્મ તથા તેમના દૂતને સ્વપ્નામાં પણ દેહતા નથી, ॥૨૩॥ જે પુરુષ અંતઃકાલે બ્રાહ્મણને ગાય આપે છે અથવા ભગવદ્ સ્મરણ વરે છે તે માંસ, હાડકાં તથા રક્તવાહી વૈતરણીમાં પડતો નથી. ॥૨૪॥ માટે સકલ પાપોનું હરણ કરનારું વિષ્ણુનું નામ સ્મરણ કરાવું અને ગીતા સહસ્રનામ પઠન (વાંચવાં વંચાવવાં) પ્રાયશ્ચિત્તાનિ ચીર્ણાનિ નારાયણપરાઙ્ગમુલ્લમ્ ॥ ન નિષ્ણુનંતિ દુબુદ્ધિં સુરાકુંભમિવાપગાઃ ॥૨૨॥ કૃષ્ણનામ્ના ન નરકં પશ્યંતિ ગતિકિલ્બિષાઃ ॥ યમં ચ તદ્ભટાંશ્ચૈવ સ્વપ્નેઽપિ ન કદાચન ॥૨૩॥ માંસાસ્થિરક્તવત્કાયૈ વૈતરણ્યાં પતેન્ન સઃ ॥ યૌંસ્તે દદ્યાદ્વિજેભ્યશ્ચ નંદનંદન ગામિતિ ॥૨૪॥ અતઃ સ્મેરન્મહાવિષ્ણોર્નામ પાપૌઘનાશનમ્ ॥ ગીતા સહસ્રનામાનિ પઠેદ્વા શ્રુત્યાદપિ ॥૨૫॥ એકાદશીવ્રતં ગીતા ગંગાંબુ તુલસીદલમ્ ॥ વિષ્ણોઃ પાદાંબુ નામાનિ મરણે મુક્તિદાનિ ચ ॥૨૬॥ તતઃ સંકલ્પદયેન્નં સઘૃતં ચ સર્કાંચનમ્ ॥ સવત્સા ધેનવો દેયાઃ શ્રૌત્રિયાય દ્વિજાતયૈ ॥૨૭॥ અંતે જનો યદ્દદાતિ સ્વલ્પં વા યદિ વા બહુ ॥ તદક્ષયં ભવેત્તાર્ક્ય ! યત્પુત્રશ્ચાનુમોદતે ॥૨૮॥ કરવાં અથવા સાંખલવાં. ॥૨૫॥ એકાદશીનું વ્રત, ગીતા, ગંગાજલ, તુલસીપત્ર, વિષ્ણુનું ચરણોદક તથા ભગવન્નામ એ સર્વ અંતકાલે મુક્તિ આપનારાં છે. ॥૨૫॥ હે ગરુડ ! અંતકાલે ઘી સહિત અન્ન, મુર્ચ્છા તથા લાછડી સહિત ગાયનો સંકલ્પ કરીને વેદાધ્યયનપૂર્વક અગ્નિની સેવા કરનારા બ્રાહ્મણને સમર્પણ કરવાં. ॥૨૭॥ અંતકાલે પુત્ર જે જે થોડું અથવા ઘણું દાન આપે છે, તે મરનારને સદાય અક્ષય (ન સુટે એવું) થાય છે. ॥૨૮॥

પિતા વગેરેના અંતકાલે જે પુત્ર મરનારના હાથથી સકલ દાનો કાઢે છે, તે સત્પુત્ર જાણવો, એટલા માટે જ ધર્મવેત્તાઓ પુત્ર પ્રાપ્ત થવા વાબત ચિંતન કરે છે. ॥૨૯॥ અંતકાલે પિતાનાં નેત્ર ઠરડાપણાં જોડેને, પુત્રે પિતાના પ્રથમ સંગ્રહ કરેલા દ્રવ્ય વાબત તૃષ્ણા કરવી નહીં. ॥૩૦॥ હ્યાંસુધી પિતા જીવતા હોય, ત્યાંસુધી સત્પુત્રે અતિ ત્વરાથી (ઉતાવળથી) દાન કરાવવાં, દાન કરે એટલે પરલોકે જનારો પુરુષ માર્ગે દુઃખ પામે નહીં. ॥૩૧॥ આતુરકાલે તથા ગ્રહણની પર્વણીએ દાન આપે, તો મહત્ ફલ પ્રાપ્ત થાય છે; માટે આતુરકાલે તિલાદિ (તલ વિગેરે) અષ્ટ દાન અવશ્ય કરવાં ॥૩૨॥ તે એ કે તિલ, લોહ, હિરણ્ય અંતકાલે તુ સત્પુત્રઃ સર્વદાનાનિ દાપયેત્ ॥ યત્તદર્થં સુતો લોકે પ્રાર્થયતે ધર્મકોવિદૈઃ ॥૨૯॥ ભૂમિષ્ઠં પિતરં દૃષ્ટ્વા અર્ધોન્મીલિતલોચનમ્ ॥ પુત્રૈસ્તૃષ્ણા ન કર્તવ્યા તદ્દને પૂર્વસંચિતે ॥૩૦॥ સ તદ્દદાતિ સત્પુત્રો યાવજ્જીવત્યસૌ ચિરમ્ ॥ અતિવાહસ્તુ તન્માર્ગે દુઃખં ન લભતે યતઃ ॥૩૧॥ આતુરે ચોપરાગે ચ દ્વયં દાનં વિશિષ્યતે ॥ અતોઽવશ્યં પ્રદાતવ્યમષ્ટદાનં તિલાદિકમ્ ॥૩૨॥ તિલા લોહં હિરણ્યં ચ કાર્પાસો લવણં તથા ॥ સસધાનં ક્ષિતિર્ગાવિ એકૈકં પાવનં સ્મૃતમ્ ॥૩૩॥ એતદષ્ટમહાદાનં મહાપાતકનાશનમ્ ॥ અંતકાલે પ્રદાતવ્યં શ્રુણુ તસ્ય ચ સત્ફલમ્ ॥૩૪॥ મમ સ્વેદસમુદ્ભૂતાઃ પવિત્રાભિવિદ્યાસ્તિલાઃ ॥ અસુરા દાનવા દૈત્યાસ્તૃપ્યંતિ તિલદાનતઃ ॥૩૫॥ (સોનું), કપાસિયા. સીંદું, સસધાય, પૃથ્વી અને ગાય એ સર્વ દાનો આપે, તો તે પ્રત્યેક અતિ પાવન જાણવાં. ॥૩૩॥ એ આઠ દાન મહાપાતકોનો નાશ કરનારાં છે. અંતકાલે એ દાન કરાવે, તો તે થકી મહત્ફલ પ્રાપ્ત થાય છે, તે તમને કહું છું તે સાંભળો. ॥૩૪॥ હે ગરુડ ! ત્રિવિધ તિલ મારા પરસેવા થકી ઉત્પન્ન થાય છે, તેના દાનને લીધે દૈત્ય, દાનવ તથા અસુર સંતુષ્ટ થાય છે. ॥૩૫॥

તિલ શ્વેત, કૃષ્ણ, તથા કપિલવર્ણના (રંગના) છે, કે જે કાર્યિક, વાચિક તથા માનસિક એવાં ત્રણ પ્રકારનાં પાપોનો નાશ કરે છે. ॥૩૬॥ ધૂમિષ્ઠ હાથ અડાડીને, બીજે જમણે હાથે લોઢાનું દાન કરવું, તેને લીધે તે પ્રાણો યમની સીમા (સીમાડો) તથા માર્ગ પળ જોવા નથી પામતો. ॥૩૭॥ કુહાડો, મુશલ, દંડ, સ્વદ્ગ, છરી તથા એ વિગેરે શસ્ત્રો પાતકી પુરુષના નિગ્રહને અર્થે યમે ધારણ કર્યો છે. ॥૩૮॥ એ દાનમય ધર્મના આયુધોને સંતુષ્ટ કરવાને અર્થ છે, માટે એ દાન કરવાં, કરે તો યમલોકમાં અતિ સુખ આપનારાં થાય છે. ॥૩૯॥ ડરણ, શ્યામસૂત્ર, શુંડામર્ક, ઉડુંબર, તથા શેષંબલ એ પાંચ મહાદૂતો લોહદાનને લીધે

તિલાઃ શ્વેતાસ્તથા કૃષ્ણા દાનેન કપિલાસ્તિલા ॥ સંહરંતિ ત્રિધા પાપં વાહમનઃકાયસંચિતમ્ ॥૩૬॥
લોહદાનં ચ દાતવ્યં ધૂમિયુક્તેન પાપિના ॥ યમસીમાં ન ચાપ્રોતિ ન ગચ્છેત્તસ્ય વર્ત્મનિ ॥૩૭॥
કુઠારો મુસલો દંડઃ સ્વદ્ગશ્ચ છુરિકા તથા ॥ શસ્ત્રાણિ યમહસ્તે ચ નિગ્રહે પાપકર્મણાન્ ॥૩૮॥
યમાયુધાનાં સંતુષ્ટયૈ દાનમેતદુદાહતમ્ ॥ તસ્માદ્દ્યાલ્લોહદાનં યમલોકે સુસ્વાવહમ્ ॥૩૯॥
ડરણઃ શ્યામસૂત્રશ્ચ શુંડામર્કોડ્યુદંબરઃ ॥ શેષંબલો મહાદૂતા લોહદાદાતુસ્વપ્રદાઃ ॥૪૦॥
શૃણુ તાર્ક્ય ! પરં ગુહ્યં દાનાનાં દાનમુત્તમમ્ ॥ દત્તેન તેન તુષ્યંતિ ભૂર્ભુવઃ સ્વર્ગવાસિનઃ ॥૪૧॥
બ્રહ્માદ્યા ઋષયો દેવા ધર્મરાજસભાસદાઃ ॥ સ્વર્ણદાનેન સંતુષ્ટા ભવંતિ વરદાયકાઃ ॥૪૨॥
તસ્માદ્દેયં સ્વર્ણદાનં પ્રેતોદ્ધરણહેતવે ॥ ન યાતિ યમલોકં સ સ્વર્ગતિં તાત ! ગચ્છતિ ॥૪૩॥
સુખ આપનારા થાય છે. ॥૪૦॥ દે મરુદ ! અતિ મોખ્ય (છાતું) છતાં સર્વ દાનોમાં અતિ ઉત્તમ દાન તમને કહું છું, તે સાંભલો કે જે દાન આપવાથી ભૂલોક, સુવલોક અને સ્વર્ગલોકમાં વાસ કરનારા સંતુષ્ટ થાય છે. ॥૪૧॥ બ્રહ્માદિ સર્વ ઋષિ, દેવ તથા ધર્મરાજાની સભામાં વાસ કરનારા સર્વે, સુવર્ણના દાનથી સંતુષ્ટ થઈને, વરદાન આપવા યોગ્ય પ્રસન્ન થાય છે. ॥૪૨॥ માટે પ્રેતના ઉદ્ધારને અર્થે સુવર્ણનું દાન કરવું; તે દાન કરે એટલે યમલોકે ન જતાં, સ્વર્ગલોકે જાય છે. ॥૪૩॥

ચિરકાલ સત્યલોકમાં વાસ કરીને, પછી તે આ લોકમાં રાજા થાય છે; તે एवો કે, રૂપવાન, ધાર્મિક, વક્તા (બોલી જાણનારો) શ્રીમાન (પૈસાવાળો) તથા મહાપરાક્રમી. ॥૪૪॥ કપાશિયાના દાનને લીધે યમદૂત થકી ભય ઉત્પન્ન થતો નથી, મીઠાનું દાન કરે તો યમ થકી ભય નષ્ટ થાય છે. ॥૪૫॥ લોહું, કપાશિયા, તલ અને કંચનના દાનને લીધે યમપુરમાં રહેનારા ચિત્રગુપ્તાદિ સંતોષ પામે છે. ॥૪૬॥ પ્રકારના ધાન્યના દાનથી ધર્મરાજા સંતુષ્ટ થાય છે, તથા પાછલ કહી ગયેલા ત્રણ દરવાજાઓ પર રહેનારા પણ સંતુષ્ટ થાય છે. ॥૪૭॥ વ્રીહિ (હાંમર, વરી), યવ (જવ), ગંદુ મગ, અડદ, કાંગ ચિરં વસેત્સત્યલોકે તતો રાજા ભવેદિહ ॥ રૂપવાન્ધાર્મિકો વાગમી શ્રીમાનતુલવિક્રમઃ ॥૪૮॥
 કાર્પાસસ્ય તુ દાનેન દૂતેભ્યો ન ભયં ભવેત્ ॥ લવણં દીયતે યત્તેન નૈવ ભયં યમાત્ ॥૪૯॥
 અયોલવણકાર્પાસતિલકાંચનદાનતઃ ॥ ચિત્રગુપ્તાદયસ્તુષ્ટા યમસ્ય પુરવાસિનઃ ॥૫૦॥
 સત્તધાન્યેપ્રદાનેન પ્રીતો ધર્મધ્વજો ભવેત્ ॥ તુષ્ટા ભવંતિ ચેડ્યેડપિ ત્રિષુ દ્વારેષ્વધિષ્ઠિતાઃ ॥૫૧॥
 વ્રીહયો યવજોધૂમા મુદ્રા ભાષાઃ પ્રિયંગવઃ ચણકાઃ સત્તમા જ્ઞેયાઃ સત્તધાન્યમુદાહતમ્ ॥૫૨॥
 ગોચર્મમાત્રં વસુધા દત્તાપાત્રે વિધાનતઃ ॥ પુનાતિ બ્રહ્મહત્યાયા દૃષ્ટમેતન્મુનીશ્વરૈઃ ॥૫૩॥
 ન વ્રતેભ્યો ન તીર્થેભ્યો નાન્યદાનાદ્વિનશ્યતિ ॥ રાજ્યે કૃતં મહાપાપં ભૂમિદાનાદ્વિલીયતે ॥૫૪॥
 તથા ચણા એ સાત ધાન્ય જાણવાં. ॥૫૫॥ જેટલી જમીન પર એક વલ્લદ અથવા આલખાનું ચામડું પથરાઈ રહે, તેટલી જમીન દાનવિધિથી સત્પાત્ર બ્રાહ્મણને આપે, તો બ્રહ્મહત્યાદિક પાતક થકી મુક્ત થાય છે, એવું મોટા મોટા ઋષિઓએ કહેલું છે. ॥૫૬॥ વ્રત, તીર્થયાત્રા તથા બીજાં અનેક પ્રકારનાં દાન વિગેરેથી પણ રાજ્ય કરનારા રાજાને લાગેલા મહત્ પાપ નાશ પામતાં નથી, એ સકલ પાપ ભૂમિદાનને લીધે નાશ પામે છે. ॥૫૭॥

જે પુરુષ ધાન્યસંપન્ન (જેમાં દાણા ઠીક પાકતા હોય એવી રસાલ) જમીનનું દાન બ્રાહ્મણને આપે છે, તે દેવ તથા દૈત્યોમાં માનવંત થઈને, ઇન્દ્રલોકને પામે છે. ॥૫૧॥ હે ગરુડ, બીજાં દાન અતિ અલ્પ ફલ આપનારાં છે, અને પૃથ્વીદાન થકી ગ્રાસ થનારું પુણ્ય દહાડે વૃદ્ધિ પામે છે. ॥૫૨॥ જે भूमिपति છતાં, બ્રાહ્મણને भूमिदान આપતો નથી, તે દરેક જન્મમાં દરિદ્રી-થવા સાથે, પોતાને રહેવા સારુ પોતાના ધનીપણાવાળી છુપહી પળ પામતો નથી. ॥૫૩॥ હું भूमिपति છું, એવા અભિમાનવાળો છતાં, જે પૃથ્વીનું દાન કરતો નથી, તે જ્યાંસુધી પૃથ્વીને શેષ ધારણ કરે ત્યાંસુધી નરકમાં વાસ કરે છે.

પૃથિવી સસ્યસંપૂર્ણી યો દદાતિ દ્વિજાતયે ॥ સ પ્રયાતીંદ્રભુવને પૂજ્યમાનઃ સુરાસુરૈઃ ॥૫૧॥

અત્યલ્પફલદાનિ સ્યુરન્યદાનાનિ કાશ્યપ ॥ પૃથિવીદાનજં પુણ્યમહન્યહનિ વર્ધતે ॥૫૨॥

યો ભૂત્વા ભૂમિપો ભૂમિ નો દદાતિ દ્વિજાતયે ॥ સ નાપ્રોતિ કુટુંબ ગ્રામે દરિદ્રો સ્યાદ્ભવે ભવે ॥૫૩॥

અદાનાદ્ભૂમિદાનસ્ય ભૂપતિત્વાભિમાનતઃ ॥ નિવસેન્નરકે યાવચ્છેષો ધારયતે ધરામ્ ॥૫૪॥

તસ્માદ્ભૂમીશ્વરો ભૂમિદાનમેવ પ્રદાપયેત્ ॥ અન્યેષાં ભૂમિદાનાર્થં ગોદાનં કથિતં મયા ॥૫૫॥

તતોંજ્વધેનુર્દાતવ્યા રુદ્રધેનું પ્રદાપયેત્ ॥ ઋણધેનું તતો દત્વા મોક્ષધેનું પ્રદાપયેત્ ॥૫૬॥

દદ્યાદ્વૈતરણીં ધેનું વિશેષવિધિના સ્ત્રગ્ ॥ તારયંતિ નરં ગાવસ્ત્રિવિધાન્નૈવ પાતકાત્ ॥૫૭॥

॥૫૪॥ માટે પૃથ્વીપતિએ ભૂમિદાન કરવું, જેનામાં પૃથ્વીદાનનુ સામર્થ્ય નથી તેને સારુ ગૌદાન કરેલું છે. ॥૫૫॥ પ્રથમ આઠ

દાનમાં જે ધેનુદાન (ગૌદાન) કહ્યું. તે કરવું, પણ મૃત્યુ દુઃખ નિવારણાર્થે રુદ્રધેનુ, જાણોતાં અન્નપ્રાપ્તિ કરજ ફીટવા સારુ ઋણ-

ધેનુ અને છેવટ મોક્ષધેનુનું દાન કરવું. ॥૫૬॥ હે ગરુડ ! પછી વિશેષ વિધિપૂર્વક વૈતરણી ધેનુનું દાન કરવું, હે ગરુડ ! એ રીતે

કહ્યા પ્રમાણેનાં ગૌદાન કરે, તો એ દાન વિવિધ પાપ થકી મુક્ત કરે છે. ॥૫૭॥

वाल्यावस्थामां, कीमासवस्थामां, तारुण्यावस्थामां, वृद्धावस्थामां, जन्तांतरमां, ॥५८॥ रात्रे, प्रातःकालमां मध्याह्ने तथा अपरान्हे (दिवसना एक वाग्या सुधीनो वखत) कायिक, वाचिक तथा मानसिक रीते थयेछां पाप थकी ॥५९॥ कपिला जातिनी तथा दूधवाळी, अलंकार (घरेणां) बाळी तेमज वाछडी के वाछडा सहितनी गाय, तप तथा आचरवाळो ॥६०॥ छातां वेदवेत्ता ब्राह्मणने आपे, तो ते आपनार मुक्त थाय छे. ए रीतनी आपेली गाय, आपनारने सकल पापना सधु दाय थकी मुक्त करे छे. ॥६१॥ चित्त स्वस्थ छातां आपे, तो एक गायनुं दान आतुर थया छातां आपे तो सो गायोनुं दान,

बालत्वे यच्च कौमारे यत्पापं यौवने कृतम् ॥ वयःपरिणतौ यच्च जन्मांतरेष्वपि ॥५८॥

यन्निशायां तथा प्रातर्यन्मध्याह्नापराह्णयोः संध्योर्यत्कृतं पापं कायेन मनसा गिरा ॥५९॥

दत्त्वा धेनुं सकृद्वापि कपिलां क्षीरसंयुताम् ॥ सोपस्करां सवत्सां च तपोवृत्तसमन्विते ॥६०॥

ब्राह्मणे वेदविदुषि सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ उद्धरेदंतकालं स दातारं यापसंचयात् ॥६१॥

एका गौः स्वस्थचित्तस्य ह्यातुरस्य च गोशतम् ॥ सहस्रं त्रियमाणस्य दत्तं वित्तविवर्जितम् ॥६२॥

मृतस्यैतत्पुनर्लक्षं विधिभूतं च तत्समम् ॥ तीर्थपात्रसमोपेतं दानमेकं च लक्षधा ॥६३॥

पात्रे दत्तं च यद्दानं तल्लक्षणितं भवेत् ॥ दातुः फलमनंतं स्यान्न पात्रस्य प्रतिग्रहः ॥६४॥

स्वाध्यायहोमसंयुक्तः परपाकविवर्जितः ॥ रत्नपूर्णांमपि महीं प्रतिगृह्य न लिप्यते ॥६५॥

मृत्युकाले अति आसक्त थइने आपे तो हजार गायोनुं दान ॥६२॥ अने मरण पाम्या पछी विधि सहित लक्ष गायोनुं दान ए सर्व सरखुं फल आपनारां जाणवां. तीर्थयात्रादि कर्म कारतां, सत्पात्रने आपेछुं एक गायनुं दान लक्षणु थाय छे. ॥६३॥ ए दान थकी आपनारने अनंत फल छातां, लेनारो दोषमुक्त थाय छे. ॥६४॥ जे ब्राह्मण वेदाध्ययन तथा अग्निनी सेवा करतो होय, तेम छातां पारकुं अन्न तज्यो होय तेणे कदापि रत्नोथकी पूर्ण ढंकाइ गयेल पृथ्वीनुं दान लीधुं होय, तोपण तेने लेवा बाबतनो दोष लागतो नथी. ॥६५॥

ए बाबत दृष्टांत-जेम झेर उतारनारो मंत्र तथा टाढने दूर करनारो अग्नि, पोतपोतिहुं काम करवाने दूषित नथी तेम, ए गाय अपात्रने आपे डो आपनार नरकने पामे छे. ॥६६॥ तथा सो पेढीना पूर्वजो जद्धां ए दान लेनारने नरकमां लइ जाय छे, माटे आत्मानुं हित इच्छनार पुरुषे अपात्रने दान आपवुं नहीं ॥६७॥ एक गाय एकने ज आपवी, घणाने आपवी नहीं ब्राह्मण गौदान लइने वेचे तो, अथवा तेतो घ्यय करीने, द्रव्यनो विभाग करे, तो ते सात पेढी सुधी कुलनो नाश करे छे. ॥६८॥ हे गरुड ! में तमने प्रथम वैतरणी नामे नदी कही, ते थकी प्राणीनो उद्धार थवा सारु हवे हुं तमने गौदाननो

विषशीतापहौ मंत्रवह्नि किं दोषभागिनौ ॥ अपात्रे सा च गौर्दत्ता दातारं नरकं नयेत् ॥६६॥

कुलैकशतसंयुक्तं ग्रहीतारं तु पापायेत् ॥ नापात्रे विदुषा देया आत्मनः श्रेय इच्छता ॥६७॥

एका ह्येकस्य दातव्या बहूनां कदाचन ॥ सा विक्रीता विभक्ता वा दहत्यासत्तमं कुलम् ॥६८॥

कथिता या तथा पूर्वं तव वैतरणी नदी ॥ तस्या उद्धरणोपायं गोदानं कथयामि ते ॥६९॥

कृष्णां वा पाटलां वापि धेनुं कुर्यादलंकृताम् ॥ स्वर्णशृंगीं रोप्यखुरां कांस्यपात्रोपदोहिनीम् ॥७०॥

कृष्णवस्त्रयुगच्छन्नां कंठघंटासमन्वितम् ॥ कार्पासीपरि संस्थाप्य ताम्रपात्रं सचैलकम् ॥७१॥

यमं हैमं न्यसेत्तत्र लोहदंडसमन्वितम् ॥ कांस्यपात्रे घृतं कृत्वा सर्वं तस्योपरि न्यसेत् ॥७२॥

विधि कहुं छुं. ॥६९॥ काळी, राती अथवा धोळी गायने क्षणगारवी, ते एवी रीते ते, शिंगडां सुवर्णथी मढांवां, पगनी खरोओ रुपाथी मढाववी तथा दोहवानुं पात्र कांसानुं आपवुं ॥७०॥ काळा रंगना बे लुगडांथी ढांकवी, गायनी कोटये घंटडी बांधवी ए गायनी पासे कपाशियानी उपर वस्त्र सुद्धांनुं तांबानुं पात्र मूकवुं. ॥७१॥ यमराजानी प्रतिमा (मूर्ति) सुवर्णनी करवी, तेनी पासे लोढानी दंड मूकवो, कांसाना वासनमां घी घाळवुं, अने तेनी उपर प्रतिमा वगेरे स्थापन करवां. ॥७२॥

शेलडीनुं नाव कारवुं ए नाव सारां लूगडां तथा सूत्रथी वींटी लेवुं, पछी एक खाडो खोदीने तेमां पाणी भयां पछी, ए
 'नौका तेमां मेलवी. ॥७३॥ ते नावमां यमनी प्रतिमा स्थापन करवी, पछी यथाविधि गायनो संकल्प करवो. ॥७४॥ पछी
 ब्राह्मणने अलंकार तथा वस्त्रो समर्पण करवां, तथा तेमनुं गंधादि उपचारवडे पूजन करवुं. ॥७५॥ पछी हाथमां गायनुं पुच्छ
 पकड्या छतां नावमां पगं मूकीने ब्राह्मणनी सन्मुख हवेना श्लोकमां कहुं छुं ते प्रमाणेनो मंत्र भणवो, ॥७६॥ हे जगन्नाथ हे
 शरणागतवत्सल, हुं भवरूपी समुद्रमां निमग्न थवा छतां, शोक अने तापथी ऊर्मिओथी दुःखी छुं, तो मारंरक्षण करो. ॥७७॥
 नावभिष्टुमयी कृत्वा पट्टसूत्रेण वेष्टयेत् ॥ गर्तं विधाय सजलं कृत्वा तस्मिन्निक्षेपेत्तरिम् ॥७८॥
 तस्योपरि स्थितां कृत्वा सूर्यदेहसमुद्भवाम् ॥ धेनुं संकल्पयेत्तत्र यथाशास्त्रविधानतः ॥७९॥
 सालंकाराणि वस्त्राणि ब्राह्मणाय प्रकल्पयेत् ॥ पूजां कुर्याद्विधानेन गंधपुष्पाक्षतादिभिः ॥८०॥
 पुच्छं संगृह्य धेनोस्तु नावमाश्रित्य पादतः ॥ पुरस्कृत्य ततो विप्रमिमं मंत्रमुदीरयेत् ॥८१॥
 भवसागरमनानां शोकतापोर्भिदुःखिनाम् ॥ त्राता त्वं हि जगन्नाथः शरणागतवत्सलः ॥८२॥
 विष्णुरूप द्विजश्रेष्ठ ! मामुद्धर महीसासुर ! सदक्षिणा मया दत्ता तुभ्यं वैतरणीं नमः ॥८३॥
 यममार्गे महाघोरे तां नदी शतयोजनाम् ॥ तर्तुकामो ददाम्येतां तुभ्यं वैतरणीं नमः ॥८४॥
 हे विष्णुरूपी श्रेष्ठ ब्राह्मण) भूदेव ! (आ पृथ्वीपरना देव) तमे मारो उद्धार करो, में तमने दक्षिणा सहित वैतरणी
 आपी छे, ते स्वीकारो. ए रीतनी ब्राह्मणनी प्रार्थना करीने पछी वैतरणीनी प्रार्थना करवी. ॥८५॥ यहा भयंकर यम-
 मार्गमां सो योजनना विस्तारवाळा आपना पूर्ण पात्रमांथी सुखरूप तरी जवाना हेतुथी हुं आ गोदान करुं छुं, हे वैतरणी !
 तमने नमस्कार हजो. ॥८६॥

પછી ગાયની પ્રાર્થના કરવી, હે ધેનુકા ! મહાન માર્ગવાળા યમદ્વારને વિષે તમે મારી વાટ જોજો. હે દેવોના ઈશ ! તમારા પૂર્ણ પાત્રમાંથી સુસ્વરૂપ ઉતરી જવા સારુ હું આપને લગતું દાન કરું છું, તમને નમસ્કાર હજો. ॥૮૦॥ મારી આગળ, પાછલ અને હૃદયમાં ગાય હજો, તેમ જ ગાયોમાં જ મારો વાસ હજો. ॥૮૧॥ સકલ દેવો તથા પ્રાણી માત્રમાં જે લક્ષ્મી વાસ કરે છે તે જ તમે ધેનુરૂપે છો, મારાં સર્વ પાપ દૂર કરો. ॥૮૨॥ એ રીતના મંત્ર વહે ચમ તથા ધેનુને હાથ જોડી પ્રાર્થના કરી સર્વની પ્રદક્ષિણા કરીને એ સર્વ બ્રાહ્મણને સમર્પણ કરવાં. ॥૮૩॥ પોતાનું એવી રીતે જે પુરુષ બ્રાહ્મણને ધેનુકે ! માં પ્રતીક્ષસ્વ યમદ્વારમહાપથે ॥ ઉત્તારણાર્થ દેવેશિ ! વૈતરણ્યે નમોસ્તુ તે ॥૮૦॥ ગાવો મે અગ્રતઃ સંતુ ગાવો મે સંતુ પ્રથતઃ ॥ ગાવો મે હૃદયે સંતુ ગવાં મધ્યે વસામ્યહમ્ ॥૮૧॥ યા લક્ષ્મીઃ સર્વભૂતાનાં યા ચ દેવે પ્રતિષ્ઠિતા ॥ ધેનુરૂપેણ સા દેવી મમ પાપં વ્યપોહતુ ॥૮૨॥ ઇતિ મંત્રૈશ્ચ સંપ્તાથ્યે સાંજલિર્ધેનુકાં યમમ્ ॥ સર્વ પ્રદક્ષિણીકૃત્ય બ્રાહ્મણાય નિવેદયેત્ ॥૮૩॥ એવં દયાદ્વિધાનેન યો ગાં વૈતરણીં સ્વગ ! ॥ સ યાતિ ધર્મમાર્ગેણ ધર્મરાજસંભાંતરે ॥૮૪॥ સ્વસ્થાબસ્થશરીરે તુ વૈતરણ્યા વ્રતં ચરેત્ ॥ દેયા ચ વિદુષા ધેનુસ્તાં નદીં તર્તુમિચ્છતા ॥૮૫॥ સા નાયાતિ મહામાર્ગે ગોદાનેન નદી સ્વગ ! ॥ તસ્માદવસ્યં દાતવ્યં પુણ્યકાલેષુ સર્વદા ॥૮૬॥ ગંગાદિસર્વતીર્થેષુ બ્રાહ્મણાવસથેષુ ચ ॥ ચંદ્રસૂર્યોપરાગેષુ સંક્રાંતૌ દર્શવાસરે ॥૮૭॥

વૈતરણી નામનું ગોદાન આપે છે. તે ધર્મમાર્ગે થઈને, ધર્મરાજાની સંભાને પામે છે, ॥૮૪॥ પોતાનું શરીર નીરોગી હોય ત્યારે જ વૈતરણી ધેનુનું દાન કરવું. વિદ્વાન પુરુષે એ નદીમાંથી તરી જવા. સારુ એ કર્મ અવશ્ય કરવું. ॥૮૫॥ હે ગરુડ ! ગોદાન કરે તો, એ નદી યમમાર્ગમાં આવતી નથી માટે પુણ્યકાળે એ દાન અવશ્ય કરવું. ॥૮૬॥ ગંગાદિ તીર્થમાં, બ્રાહ્મણાદિકના ઘરમાં, ચંદ્રસૂર્યના ગ્રહણ સમયે, અમાવાસ્યાએ. ॥૮૭॥

અયન તથા વિષુવ સંક્રાંતિએ, વ્યતીપાતે, યુગારભાદિ તિથિઓએ તથા તે સિવાય બીજી પુણ્યપર્વણીઓએ ઉત્તમ થીતે ગોદાન કરવું ॥૮૮॥ જે વલત શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન થયાં છતાં સત્પાત્ર મળે, તે જ પુણ્યકાલ જાણવો. સંપત્તિ (લક્ષ્મી) અતિ ચંચલ (જતી રહે પૃવી) છે. ॥૮૯॥ શરીર અસ્થિર છે, દેહ્ય (વૈમવ) ચંચલ (સદા ન રહે એવું) છે, અને મૃત્યુ પાસે છે. માટે ધર્મસંચય (પુણ્યનો સંઘરો) અવશ્ય કરવો. ॥૯૦॥ આપણી શક્તિ પ્રમાણે દાન કરવાથી અનંત થાય છે. એ દાન કલ્યાણચ્છુ વિદ્વાન પુરુષને આપવું ॥૯૧॥ થોડા સ્વચ્છવાલું પરન્તુ પોતાને હાથે દાન કરે, તો તે અક્ષય (અચૂટ)

અયને વિષુવે ચૈવ વ્યતીપાતે યુગાદિષુ ॥ અન્યેષુ પુણ્યકાલેષુ દદ્યાદોદાનમુત્તમમ્ ॥૮૮॥

યદૈવ જાતે શ્રદ્ધા પાત્રં સંપ્રાપ્યતે યદા ॥ સ એવ પુણ્યકાલઃ સ્યાચતઃ સંપતિરસ્થિરા ॥૮૯॥

અસ્થિરાણિ શરીરાણિ વિમવો નૈવ શાશ્વતઃ ॥ નિત્યં સન્નિહિતો મૃત્યુઃ કર્તવ્યો ધર્મસંચયઃ ॥૯૦॥

આત્મવિચ્છાનુસારેણ તત્ર દાનમનંતકમ્ ॥ દેયં વિપ્રાય વિદુષે સ્વાત્મનઃ શ્રેય ઇચ્છતા ॥૯૧॥

અલ્પેનાપિ હિ વિચ્છેન સ્વહસ્તેનાત્મને કૃતમ્ ॥ તદક્ષ્યં ભવેદ્દાનં તત્કાલં ચોપતિષ્ઠતિ ॥૯૨॥

ગૃહીતદાનપાથેયઃ સુખં યાતિ મહાધ્વનિ ॥ અન્યથા વિલશ્યતે જંતુઃ પાથેયરહિતઃ પથિ ॥૯૩॥

યાનિ યાનિ ચ દાનાનિ દત્તાનિ ભુવિ માનવૈઃ ॥ યમલોકપથે તાનિ હ્યુપતિષ્ઠંતિ ચાગ્રતઃ ॥૯૪॥

મહાપુણ્યપ્રભાવેણ માનુષં જન્મ લભ્યતે ॥ યસ્તપ્રાય ચરેદ્ધર્મં સ યાતિ પરમાં ગતિમ્ ॥૯૫॥

થાય છે. અને તે તે પુરુષને તત્કાલ ફલપ્રદ (ફલ આપનાર) થાય છે. ॥૯૨॥ જે પુરુષે દાનરૂપી વઝાવો લીધો હોય તે સુખરૂપથી ચમલોકે જાય છે. જો વઝાવો ન હોત તો, જેમ વઝાવો વગરનો પુરુષ માર્ગમાં કલેશ પામે છે, તેમ જાણવું. ॥૯૩॥

માણસે આ પૃથ્વીપર જન્મ લઈને, જે જે દાન સમર્પણ કર્યા હોય તે તે યમલોકમાં તેના આગલ આવીને ઉમાં રહે છે

॥૯૪॥ હે ગરુડ ! મહા પુણ્યના પ્રભાવે મનુષ્યત્વ પ્રાપ્ત થયા છે. મનુષ્યત્વ પ્રાપ્ત થયા છતાં, જે પુરુષ ધર્મસંપાદન (મેઝવવો)

કરે છે, તે ઉત્તમ ગતિને પામે છે. ॥૯૫॥

ધર્મનો વિધિ ન જાણતાં જે ધર્મ કરે છે, તે દુઃખ પામે છે. મનુષ્યજન્મનું મુખ્ય સાર્થક્ય ધર્મનું સેવન કરવાનું છે, ॥૯૬॥ ધન, પુત્ર, કલત્ર (સ્ત્રી) શરીર તથા વાંધવ એ સર્વે અનિત્ય (હંમેશાં ન રહે તે) છે, એમ સમજોને, સૌંદર્ય ધર્મોચરણ કરવું, ॥૯૭॥ ડ્યાંસુધી જીવ ત્યાંસુધી પિતા બંધુ વિગેરેનો સ્નેહ છે, પરંતુ મૃત્યુ પામ્યા પછી સકલ સ્નેહ કષ્ટ થાય છે. ॥૯૮॥ જીવતાં છતાં પણ પોતાનો હિતકર્તા હું પોતેજ છું એવું ચારંવાર જાણવું, એમ જાણીને, જીવતાં છતાં જો પોતાના હિતકર્તા અર્થે દાન કર્યું ન હોય, તો મૃત્યુ પછો કોઈને સારુ કોઈ કોણ કરનાર છે ? ॥૯૯॥ એમ જાણીને, જે કરવાનું હોય તે દાન પોતે

અવિજ્ઞાય નરો ધર્મ દુઃખમાયાતિ યાતિ ચ ॥ મનુષ્યજન્મસાફલ્યં કેવલં ધર્મસેવનમ્ ॥૯૬॥

ધનપુત્રકલત્રાદિ શરીરમપિ બાંધવાઃ ॥ અનિત્યં સર્વમેવેદં તસ્માદ્ધર્મ સમાચરેત્ ॥૯૭॥

તાવદ્બંધુઃ પિતા તાવદ્યાવજ્જીવતિ માનવઃ મૃતાનામતરં જ્ઞાત્વા ક્ષણાત્સ્નેહો નિવર્તતે ॥૯૮॥

આત્મેવ હ્યાત્મનો બંધુરિતિ વિદ્યાન્મુહુર્મુહુઃ ॥ જીવન્નપીતિ સંવિત્ય મૃતાનાં કઃ પ્રદાસ્યતિ ॥૯૯॥

એવં જાનન્નિદં સર્વં સ્વહસ્તેનૈવ દીયતામ્ ॥ અનિત્યં જીવિતં યસ્માત્પશ્ચાત્કોઽપિ ન દાસ્યતિ ॥૧૦૦॥

મૃતં શરીરમુત્સૃજ્ય કાષ્ઠલોષસમં ક્ષિતૌ ॥ વિમુક્ત્વા બાંધવા યાંતિ ધર્મસ્તમનુગચ્છતિ ॥૧૦૧॥

ગૃહાદર્થો નિવર્તતે સ્મશાનાત્સર્વબાંધવાઃ ॥ શુભાશુભં કૃતં કર્મગચ્છંતમનુગચ્છતિ ॥૧૦૨॥

પોતાને હાથે જ કરવું. જીવિત અનિત્ય છે, પોતે ગયો કે થઈ ચૂક્યું, પાછલ્લથી દાન કરનાર કોઈ નથી. ॥૧૦૦॥ શરીર મૃત્યુ પામ્યું એટલે માટીની ગોળીઓ પ્રમાણે તથા કાષ્ટ પ્રમાણે જાણવી ને વાંધવાદિ જેનો ત્યાગ કરીને, વિમુક્ત થાય છે, માત્ર ધર્મજ તેને સહાય કરવા જાય છે. ॥૧૦૧॥ દ્રવ્યાણિ સર્વ પદાર્થ ધર્મમાંથી છોડી તે જાય છે, વાંધવાદિ સ્મશાનથી પાછા જાય છે. માત્ર શુભાશુભ કર્મ યમમાર્ગે જનારા પુરુષનો પક્ષાપક્ષ કરવા જાય છે. ॥૧૦૨॥

શરીર અગ્નિથી દગ્ધ થાય છે, વ્રમ સાથે આવે છે. પુણ્ય, વિનેરે જીવ ભોગવે છે. ॥૧૦૩॥ આ દુઃસ્વકારક સંસારરૂપી મહાસાગરમાં કોઈ બંધુ (પક્ષ નરનાર) નથી. કર્મ સંબંધે સ્વર્ગાદિકમાં મળે છે, તથા કર્મોનો ક્ષય થાય પટલે જન્મ થયા પછી (જીવતરમાં) મળે છે. ॥૧૦૪॥ માતા, પિતા, પુત્ર, માઈ અને સ્ત્રી વિવેરે સર્વ ગ્રાણિઓના સમાગમ, પરવે પાળી પીનારાં માણસો તથા નદીના મહાપૂરમાં લાકડાંની પેટે ચંચલ જાળબો. (જેમ કે પરવે પાળી પીવા આવેલાં માણસ એક એકને મલીને, સહજ વારમાં વીંચરાઈ જાય છે; તથા નદીના પૂરનાં લાકડાં થોડીવાર સાથે તળાય પછી, કોઈને કોઈ ઠેકાણે કાઢી છે, અને શરીરં વહ્નિના દગ્ધં કૃતં કર્મ સહાસ્થિતમ્ ॥ પુણ્યં વા યદિ વા પાપં ભુંકતે સર્વત્ર માનવઃ ॥૧૦૩॥ ન કોઽપિ કસ્યચિદ્બન્ધુઃ સંસારે દુઃખસાગરે ॥ આયાતિ કર્મસંબંધાદ્યાતિ કર્મક્ષયે પુનઃ ॥૧૦૪॥ માતૃપિતૃસુતભ્રાતૃબંધુદારાદિસંગમઃ ॥ પ્રપાયામિવ જંતૂનાં નદ્યાં કાષ્ટોઘવચ્ચલઃ ॥૧૦૫॥ કસ્ય પુત્રાશ્ચ પૌત્રાશ્ચ કસ્ય ભાર્યાધનં ચ વા ॥ સંસારે નાસ્તિ કઃ કસ્ય સ્વયં તસ્માત્પ્રદીયતામ્ ॥૧૦૬॥ આત્માયત્તં ધનં યાવત્તાદ્વિપ્રે સમર્પયેત્ ॥ પરાધીને ધને જાતે ન કિંચિદ્વ્રત્નમુત્સહેત્ ॥૧૦૭॥ પૂર્વજન્મકૃતાદાનાદન્ન લબ્ધં ધનં બહુ ॥ તસ્માદેવં પરિજ્ઞાય ધર્મર્થં દીયતાં ધનમ્ ॥૧૦૮॥ ધર્માત્સંજાયતેઽર્થશ્ચ ધર્માત્કામોઽભિજાયતે ॥ ધર્મ એવાપવર્ગાય તસ્માદ્ધર્મ સમાચરેત્ ॥૧૦૯॥ કોઈને કોઈ વીજે ઠેકાણે કાઢી લેવાથી જુદાં પડે છે તેમ ॥૧૦૫॥ પુત્ર, પૌત્ર, સ્ત્રી, દ્રવ્ય વગેરે કોનાં? એમ મનને પૂછતાં નિશ્ચય થાય છે કે કોઈ કોઈનું નથી; માટે સ્વહસ્તે દાન કરવું, ॥૧૦૬॥ મનુષ્યના સ્વાધીનમાં જ્યાંસુધી દ્રવ્ય હોય, ત્યાંસુધી દાન કરવું. પરાધીન તથા પછી જરા પણ બોલી શકાતું નથી. ॥૧૦૭॥ પૂર્વ જન્મે દાન કર્યાંથી, આ જન્મે મનુષ્યને દ્રવ્યની પ્રાપ્તિ થાય છે; એમ જાણીને ધર્મર્થ દ્રવ્યનો વિનિયોગ (સ્વર્વ) કરવો. ॥૧૦૮॥ ધર્મ થકી અર્થ, મોક્ષ તથા સકલ કામનાઓની પ્રાપ્તિ થાય છે. માટે મનુષ્ય માત્રે પોતપોતાનો ધર્મ સંપાદન કરવો. ॥૧૦૯॥

घणा द्रव्यनो दानमां आपवाथी धर्म (पुण्य) थतुं नथी. धर्म समये अति श्रद्धा होय तो. धर्म सफल थाय छे. पूर्वना ऋषियो निष्किचन (धन दगरना) छतां पण, मात्र श्रद्धाने लीधे ज स्वर्गे गया. ॥११०॥ पत्र (पांद्डां,) पुष्प, फल तथा जल विगेरे मने जे पुरुष भक्तिभावथी समर्पण करे, ते ज हुं ग्रहण (स्वीकार, अंगीकार) करुं छुं; ॥१११॥ माटे विधिपूर्वक दान अवश्य करुं. थोडुं के घणुं द्रव्य खरचीने दान आप्युं होय, तो तेनी गणना (गणतरी) करवी नही. ॥११२॥ पिता मृत्युकालातुर थाय, ते समये जे पुत्र पिताना हाथथी दान करावे छे, ते पुत्र धर्मात्मा जाणवो. तेने दवो पूजे छे.

श्रद्धया धार्यते धर्मो बहुभिर्नार्थशिशिभिः ॥ निष्किचना हि मन्युः श्रद्धावंतो दिवं गताः ॥११०॥ पत्रं पुष्पं फलं तोयं यो मे भक्त्या प्रयच्छति ॥ तदहं भक्त्युपहृतमश्रमि प्रयतात्मनः ॥१११॥ तस्मादवश्यं दातव्यं तदा दानं विधानतः ॥ अल्पं वा बहु वेतीमां गणनां नैव कारयेत् ॥११२॥ धर्मात्मा च स पुत्रो वै देवैरपि पूज्यते ॥ दापयेद्यस्तु दानानि पितरं ह्यातुरं भुवि ॥११३॥ पित्रोर्निमित्तं यद्वित्तं पुत्रैः पात्रे समर्पितम् ॥ आत्मापि पावितस्तेन पुत्रपौत्रप्रपौत्रकैः ॥११४॥ पितुः शतगुणं पुण्यं सहस्रं मातुरेव च ॥ भगिनीदशसहस्रं सोदरे दत्तमक्षयम् ॥११५॥ न चैवोपद्रवा दातुर्न वा नक्त्यातनाः ॥ मृत्युकाले न च भयं यमदूतसमुद्भवम् ॥११६॥ ॥११३॥ जे पुत्रे पोताना माबाप सारु द्रव्य खरुंधुं तेजे पोताना पण पुत्र पौत्रादिको सहित देह पवित्र कर्यो एम जाणहुं. ॥११४॥ पिताना उद्देशथी द्रव्य खरचे तो सोगणुं, माताना उद्देशथी हजारगणुं, बहेनना उद्देशथी खरचे तो दशहजारगणुं अने बंधुना उद्देशथी खरचे तो अक्षय फल तथा पुण्यनी प्राप्त थाय छे. ॥११५॥ दान करनारने मायादि उपद्रव उत्पन्न थतो नथी. नक्त्यात्रा थती नथी, तथा मृत्युकाले पण तेने भय जरा पण थतो नथी. ॥११६॥

પિતા દિગેરે આતુર છતાં, દ્રવ્યના હોમથી પિતાને પહોંચવા સારુ દાન ધર્મ કરતો નથી, તે કૃપણ અને પાપી પુરુષ મૃત્યુ પામ્યા પછી અતિ શોક કરે છે. ॥૧૧૭॥ મરનારના પુત્ર, પૌત્ર, બંધુ, સર્ગાં તથા મિત્ર વિગેરે તેના આતુરકાલે દાન આપતા નથી, તે નિરૂચે બ્રહ્મઘાતક જાણવા. ॥૧૧૮॥

इति श्री गरुडपुराणे सारोद्धारे आतुरदाननिरूपण नाम अष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

॥ अथ नवमोऽध्यायः ॥

गरुड પ્રશ્ન પૂછે છે, હે મથવાન ! આપે મને આતુરકાલે જે જે દાન કરાવવાનું વહુ, તેથી હું પવિત્ર થયો છું; પરંતુ ધરેલો જો લોભાત્ર ચઢેતિ કાલે હ્યાતુરસંજ્ઞકે ॥ મૃતાઃ શોચંતિ તે સર્વે કદર્યાઃ પાપિન સ્વગ ! પુત્રા પૌત્રાઃ સહ ભ્રાતા સગૌત્રાઃ સુહૃદસ્તુ યે ॥ દદાતિ નાતુરે દાનં બ્રહ્મઘાતે ન સંશયઃ ॥૧૧૮॥

इति श्री गरुडपुराणे सारोद्धारे आतुरदाननिरूपणनामाष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

॥ अथ नवमोऽध्यायः ॥

गरुड उवाचः—

कथितं भवता सम्यग्दानमातुकालिकम् ॥ प्रियमाणस्य यत्कृत्यं तदिदानीं वद प्रभो ! ॥१॥

श्री भगवानुवाचः—

शृणु तાર્ક્ષ્ય ! પ્રવક્ષ્યામિ દેહત્યાગસ્ય તદ્વિધિમ્ ॥ મૃતા યેન વિધાનેન સદગતિં યાંતિ માનવાઃ ॥૨॥ કર્મયોગાદ્યદા દેહી મુંચત્યત્ર નિજં વપુઃ ॥ તુલસીમન્નિધૌકુર્યાન્મંદુલં ગૌયેમન તુ ॥૩॥ તિલાંશ્ચૈવ વિકીર્ણથ દર્ભાશ્ચૈવ વિનિક્ષિપેત્ ॥ સ્થાપયેદાસને શુભ્રે શાલગ્રામશિલાં તદા ॥૪॥

મૃત્યુકાલ પાસે આવે, ત્યારે શાં શાં કૃત્ય કરવાં ? તે હવે મને કૃપા કરીને કહો. ॥૧॥ મળવાનું કહે છે હે ગરુડ ! હવે તમને મનુષ્ય ગ્રાણીની દેહ ત્યાગ થતા વસ્તુનો વિધિ કહું છું, કે જે વિધિથી મનુષ્ય મુઆ પછી સદગતિને પામે. ॥૨॥ કર્મને યોગે જે વસ્તુ જીવ દેહનો ત્યાગ કરે છે, તે વસ્તુ તુલસી વૃક્ષની પાસે ગાયના છાળથી ચોંકા કરવો. ॥૩॥ પછી તે ચોકામાં દર્ભ (હામડો) તથા તલ વેરવા, તેની પાસે સફેદ આસન પર શાલિગ્રામની શિલા સ્થાપના કરવી. ॥૪॥

જેની પાસે પાપ, મય તથા દોષનો નાશ કરનારી શાલ્લિગ્રામની શિલા છતાં મરણ પ્રાપ્ત થાય, તો તેને નિઃસંશય મુક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. ॥૫॥ સંસારનો તાપ દૂર કરનાર તુલસી વૃક્ષની છાયા નીચે મરણ પ્રાપ્ત થાય તો, દાન કર્યાથી જે મુક્તિની ગ્રાપ્તિ ન થાય તે મુક્તિની ગ્રાપ્તિ થાય છે. ॥૬॥ જેને ધેર તુલસીનું વૃક્ષ છે, તેનું ધર તીર્થ સમાન પવિત્ર જાણવું. ॥૭॥ તુલસીને માંજરો આવી હોય તેમ છતાં, તે પ્રાણનો ત્યાગ કરે છે, તે કદાપિ સઘડાં પાપોથી ભરપૂર હોય, તો પણ યમ તેના સામું જોડ શકતો નથી. ॥૮॥ તુલસીનું પાન મૂક્યા છતાં, તલવાળા દર્માસનપર જે મરણ પામે, તે કદાપિ પુત્રહીન હોય, તો પણ તે સ્વર્ગે શાલગ્રામશિલા ચત્ર પાપદોષમયાષહા ॥ તત્સન્નિધાનમરણાન્મુક્તિજંતોઃ સુનિશ્ચિતા ॥૫॥

તુલસીવિટપચ્છાયા યત્રાસ્તિ ભવતાપહા ॥ તત્રૈવ મરણાન્મુક્તિઃ સર્વદા દાનદુર્લભા ॥૬॥

તુલસીવિટપસ્થાનં ગૃહે યસ્યાવતિષ્ઠતે ॥ તદ્ગૃહં તીર્થરૂપં હિ ન યાંતિ યમક્રિકરાઃ ॥૭॥

તુલસીમંજરીયુક્તો યતુ પ્રાણાન્વિમુર્ચતિ ॥ યમસ્તં નેક્ષિતું શક્તૌ યુક્તં પાપશતૈરપિ ॥૮॥

તસ્યા દલં મુખે કૃત્વા તિલદર્માસને મૃતઃ ॥ નરો વિષ્ણુપુરં યાતિ પુત્રહીનોઽપ્યસંશયઃ ॥૯॥

તિલાઃ પવિત્રાસ્ત્રિવિધા દર્માશ્ચ તુલસીરપિ ॥ નરં નિવારયંત્યેતે દુર્ગતિ યાંતમાતુરસ્મ ॥૧૦॥

મમ સ્વેદસમુદ્ભૂતા યતસ્તે પાવનાસ્તિલાઃ ॥ અસુરા દાનવા દૈત્યા વિદ્રવંતિ તિલૈસ્તતઃ ॥૧૧॥

દર્મા વિમુર્તિર્મે તાર્ક્ષ્ય ! મમ રોમસમુદ્રવાઃ ॥ અતસ્તત્સ્પર્શનોદેવ સ્વર્ગં ગચ્છંતિ માનવાઃ ॥૧૨॥

જાય છે, એમાં સંશય નથી. ॥૯॥ તલ, દર્મ અને તુલસી એ ત્રણે પવિત્ર છે, તેથી દુર્ગતિએ જતાં, એ તિલાદિક તેનું નિવારણ કરે છે. ॥૧૦॥ હે ગરુડ ! મારા પરસેવા થકી તલ ઉત્પન્ન થાય છે, માટે તે પવિત્ર જાણવાં. તો તલનો ઉપયોગ કરવો, કરે તો અસુર, દાનવ તથા દૈત્ય દ્યાંથી પલાયન (નાસી જવું) કરે છે. ॥૧૧॥ દર્મ મારા સ્ખાટાંથી ઉત્પન્ન થયા છતાં મારી વિશ્રુતિ છે; માટે હે ગરુડ ! તેનો સ્પર્શ થતાં જ મનુષ્ય સ્વર્ગે જાય છે, ॥૧૨॥

દર્શના મૂલમાં બ્રહ્મદેવ, મધ્ય ભાગે વિષ્ણુ અને ટોચે શંકર એવા ત્રણ દેવ દર્શમાં સ્થિત છે. ॥૧૩॥ કુશ (હાથ)
 અગ્નિ, મંત્ર, તુલસી, ધેનુ (ગાય) અને બ્રાહ્મણ ઇંધોનો ફરી ફરી ઉપયોગ કરે, તો તેઓ કોઈ રીતે અયોગ્યતાને પામતાં નથી.
 ॥૧૪॥ પરંતુ પિંડદાનમાં વપરાયેલો હાથ કિર્માલ્ય થાય છે, બ્રાહ્મણ ઇંધોવિષ્ટિદિ શ્યાદ્દમાં મોજન કરે તો તે નિર્માલ્ય થાય છે,
 નીચ જાતિના પુરુષના મુલમાં મંત્ર, તથા તેના ઘરમાં તુલસી અને ગાય હોય, તો તે અપવિત્ર થાય છે, ચિતામાંનો અગ્નિ અપવિત્ર
 થાય છે. ॥૧૫॥ ગાયવા છાળથી લીંપીને દર્શવડે સંસ્કારયુક્ત કરેલા ચોકામાં મૃત્યુ પામનારને સુવાડવો, અંતરિક્ષ (અદ્ધર)
 કુશમૂલે સ્થિતો બ્રહ્મા કુશમધ્યે જનાર્દનઃ કુશાગ્રે શંકરો દેવસ્રયો દેવાઃ કુશે સ્થિતાઃ ॥૧૬॥
 અતઃ કુશા વહ્નિમંત્રતુલસીવિપ્રધેનવઃ ॥ નૈતે નિર્માલ્યતાં યાંતિ ત્રિયમાણાઃ પુનઃ પુનઃ ॥૧૭॥
 દર્શાઃ પિંડેષુ નિર્યાત્યાઃ બ્રાહ્મણાઃ પ્રેતમોજને ॥ મંત્રા ગૌસ્તુલસી નીચે ચિતાયાં ચ હતાશનઃ ॥૧૮॥
 ગોમયેનોપલિપ્તે તુ દર્માસ્તરણસંસ્કૃતે ॥ ભૂતલે હ્યાતુરં કુર્ગદંતરિક્ષં વિવર્જયેત્ ॥૧૯॥
 બ્રહ્મા વિષ્ણુશ્ચ રુદ્રશ્ચ સર્વે દેવા હતાશનઃ મંડલોપરિ તિષ્ઠંતિ તસ્માત્કુર્ધાત મંડલમ્ ॥૨૦॥
 સર્વત્ર વસુધા પૃથ્વી લેપો યત્ર વિદ્યતે ॥ યત્ર લેપઃ કૃતસ્તત્ર પુનર્લેપેન શુદ્ધયતિ ॥૨૧॥
 રાક્ષસાશ્ચ પિશાચાશ્ચ ભૂતા પ્રેતા યમાનુગાઃ અલિપ્તદેશે સ્વસ્વાયામંતરિક્ષે વિશંતિ ચ ॥૨૨॥
 જીવ જવા દેવો નહીં ॥૨૩॥ ચોકો કરે છટછે તે ઠેકાણે બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, અગ્નિ, વિગેરે દેવો આવે છે, માટે ચોકો
 અવશ્ય કરવો. ॥૨૪॥ પૃથ્વી સદા પવિત્ર છે, પરંતુ જે ઠેકાણે લીંપીને ઉપયોગ કર્યો હોય, તે ઠેકાણે ફરીને લીંપવાથી પવિત્ર
 થાય છે. ॥૨૫॥ રાક્ષસ, પિશાચ, ભૂત, પ્રેત અને યમદૂત એ સર્વ વગર લીંપીલી જગ્યામાં; અંતરિક્ષ કે છાટલા પાટ પર
 પ્રવેશ કરે છે. ॥૨૬॥

માટે અગ્નિહોત્રવર્મ, શ્રાદ્ધવર્મ, બ્રહ્મભોજન તથા દેવપૂજા હોત્રીગુણીને પૃથ્વી પવિત્ર કર્યા વિના કરવાં નહીં, તેમજ મરણા-
તુરને પણ અલિપ્ત જગ્યાએ સુવાહવો નહીં. ॥૨૦॥ માટે ગાયના છાણવહે લીપેલી ધૂમિપર તેને સુવાહવો, અને મોંમાં સુવર્ણ
તથા રત્ન એ વેડ મૂકવાં, તથા શાલિગ્રામનું ચરણામૃત સુખમાં મૂકવું. ॥૨૧॥ જે મનુષ્ય શાલિગ્રામના ચરણામૃતનું એક બિંદુ પાન
કરે, તે સર્વ પાપો થક્તી નિશ્ચિત્ત થઈને, વૈકુંઠ પામશે. ॥૨૨॥ પછી મહાપાતકોનો નાશ કરનારું ગંગોદક્ક સુખમાં મૂકવું કે,
જેથો કરીને સકલ તીર્થોના સ્નાનનું તથા સકલ પ્રકારના દાનોનું ફલ પ્રાપ્ત થાય છે. ॥૨૩॥ શરીરને પવિત્ર કરનારું ચાંદ્રા-
અતોઽગ્નિહોત્રં શ્રાદ્ધં ચ બ્રહ્મભોજ્યં સુગર્વનમ્ ॥ મંડલેન વિના ભૂમ્યામાતુરં નૈવ કારયેત્ ॥૨૦॥
લિપ્તભૂમ્યામતઃ કૃત્વા સ્વર્ણ રત્ન મુખે ક્ષિપેત્ ॥ વિષ્ણોઃ પાપોદકં દદ્યાચ્છાલગ્રામસ્વરૂપિણઃ ॥૨૧॥
શાલગ્રામશિલાતોયં યઃ પિબેદ્બિંદુમાત્રકમ્ ॥ સર્વપાપનિર્મુક્તો વૈકુંઠધુવનં વ્રજેત્ ॥૨૨॥
તતો ગંગાજલં દદ્યાન્મહાપાતકનાશનમ્ ॥ સર્વતીર્થકૃતસ્નાનદાનપુણ્યફલપ્રદમ્ ॥૨૩॥
ચાંદ્રાયણં ચરેદ્યસ્તુ સહસ્રં કાયશોધનમ્ ॥ પિબેદ્યશ્ચૈવ ગંગાંભઃ સમૌ સ્યાતામુભાવપિ ॥૨૪॥
અગ્નિ પ્રાપ્ય યથા તાર્ક્ય ! તૂલગશિર્વિનશ્યતિ ॥ તથા ગંગાંબુપાનેન પાતકં ભસ્મસાદ્ભવેત્ ॥૨૫॥
યસ્તુ સૂર્યાશુસંતપ્ત ગાંગં ય સલિલં પિબેત્ ॥ સ સર્વયોનિનિર્મુક્તઃ પ્રયાતિ સદનં હરેઃ ॥૨૬॥
નદ્યો જલાવગાહેન પાવયંતીતરા જનાન્ ॥ દર્શનાત્સ્પર્શનાત્પાનાત્તથા ગંગેતિ કીર્તનાત્ ॥૨૭॥
યળ વ્રત હજાર વરૂત કરે, કે ગંગાજલનું પાન કરે તો એ વેડના પુણ્ય સમાન છે. ॥૨૪॥ અગ્નિમાં રૂ પડતાં જ જેમ નાશ પામે છે,
તેમ ગંગોદકનું પાન (પીંછું) કરવાથી સકલ પાતકો ભસ્મ થાય છે. ॥૨૫॥ જે મનુષ્ય હૃયકિરણથી તપેલા ગંગોદકનું પાન
કરશે તે સકલ પાપો થક્ત થઈને, વિષ્ણુના વૈકુંઠને પામશે. ॥૨૬॥ બીજી સકલ નદીઓ તેમાં સ્નાન કરવાથી પવિત્ર કરે
છે; અને ગંગા તો દર્શન, સ્પર્શન, પાન અને કીર્તન એ ચારમાંની કોઈ પણ ક્રિયાથી. ॥૨૭॥

સદસાબધિ (હજારો) પાટલી પુરુષોને હુક્ત કરે છે, માટે સંસાર થકી તારનારું એવું જે ગંગાનું ઉદક (જલ) તેનું પાન કરવું. ॥૨૮॥ કંઠઃપ્રાણ સમયે જે મનુષ્ય ગંગા ગંગા એવો જપ કરે છે, તે મૂઆ પછી વિષ્ણુના પુરને પામે છે. તે પૃથ્વીપર ફરીથી જન્મ પામતો મથી. ॥૨૯॥ પ્રાણોઃક્રમણ (મૃત્યુ) સમયે શ્રદ્ધા સહિત મનવહે જે જન ગંગાનું ચિંતન કરશે, તે પણ ઉત્તમ ગતિને પામશે. ॥૩૦॥ માટે ગંગાનું ધ્યાન કરવું, ગંગાનું માનસિક સ્મરણ કરવું અને તેમના જલનું પાન કરવું. પછી મોક્ષ આપનારું ભાગવત બની શકે તેટલું શ્રવણ કરવું. ॥૩૧॥ મૃત્યુકાલે જે જન શ્લોક, અર્થો શ્લોક અથવા પા શ્લોક ભાગવતનો

પુનાત્યપુથ્યાનુપુરુષાન્ શતશોઽય સહસ્રશઃ ॥ ગંગાતસ્માત્પિવેત્તસ્યા જલં સંસારતારકમ્ ॥૨૮॥
ગંગા ગંગેતિ યો બ્રૂયાત્પ્રાણૈઃ કંઠગતૈરપિ ॥ મૃતૌ વિષ્ણુપુરં યાતિ ન પુનર્જાયતે ભુવિ ॥૨૯॥
ઉત્ક્રામદ્વિશ્ચ યઃ પાણૈઃ પુરુષઃ શ્રદ્ધયાન્વિતઃ ॥ ચિત્તયેન્મનસા ગંગાં સોઽપિ યાતિ પરાં ગતિમ્ ॥૩૦॥
અતો ધ્યાયેન્નમેદ્ગંગાં સંસ્મરેત્તજ્જલં પિવેત્ ॥ તતો ભાગવતં કિચિચ્છુણ્યાન્મોક્ષદાયકમ્ ॥૩૧॥
શ્લોકં શ્લોકાર્ધપાદં વા યોઽન્તે ભાગવતં પઠેત્ ॥ ન તસ્ય પુનરાવૃત્તિર્બ્રહ્મલોકાત્કદાચન ॥૩૨॥
વેદોપનિષદાં પાઠાચ્છિવવિષ્ણુસ્તવાદપિ ॥ બ્રાહ્મણક્ષત્રિયવિશાં મરણં મુક્તિદાયકમ્ ॥૩૩॥
પ્રાણપ્રયાણસમયે કુર્યાદર્શનશનં સ્વગ ! ॥ દદ્યાદાતુરસંન્યાસં વિરક્તસ્ય દ્વિજન્મઃ ॥૩૪॥
સંન્યસ્તમિતિ યો બ્રૂયાત્પ્રાણૈઃ કંઠગતૈરપિ ॥ મૃતૌ વિષ્ણુપુરં યાતિ ન પુનર્જાયતે ભુવિ ॥૩૫॥

ઉચ્ચારણ કરે છે તેનો મોક્ષ થકી પુનર્જન્મ (ફરી જન્મ) થતો નથી. ॥૩૨॥ બ્રાહ્મણે દેદ અને ઉપનિષદો મળી જવાં, ક્ષત્રી આદિકોષ શિવ તથા વિષ્ણુનું સ્તવન (સ્તુતિ) કરવું, ઇટલે તેથી તેમને અંતકાલે મુક્તિની પ્રાપ્તિ થાય છે. ॥૩૩॥ મગવાન કહે છે; ગરુડ ! પ્રાણના પ્રયાણ સમયે ઉપવાસ કરવો. અને વૈરાગ્ય પાઠનારા બ્રાહ્મણને આતુર સંન્યાસ આપવો. ॥૩૪॥ કંઠે પ્રાણ હોય ત્યાંસુધી હું સંન્યાસી છું એમ જે પુરુષ કહે છે, તે મુઆ પછી વૈકુંઠમાં જાય છે, તેને ફરી જન્મ લેવાનો નથી. ॥૩૫॥

ए रीते जेनो विधि थया छतां, जे धार्मिक छे, तेनो प्राण सुरु पूर्वक ऊर्ध्व छिद्रोए थइने जाय छे. ॥३६॥ मुखनुं छिद्र १, चक्षुनां २, नासिकानां २ तथा वर्णनां २, ए रीतनां उर्ध्व छिद्रो सात छे. पुण्यवाननो प्राण ए सात छिद्रोमांना कोइ पण छिद्रो अथवा छिद्रे थइने जाय छे ॥३७॥ प्राण तथा अपान ए वायु नाभि स्थळमां मळेलां छतां, जे वखते तेओ जुदा पड़े छे, ते वखते प्राणरूपी वायु सूक्ष्म थइने, शरीरमांधी नीकळी जाय छे. ॥३८॥ पछी शरीर नीचे पड़े छे, ते एम के जेम एकांडु वृक्ष निराधार थवाधी नीचे पड़े छे, तेम. ॥३९॥ प्राणे शरीरनो रयाग कथौ, एटछे ते तत्काल चेष्टाहीन छतां निघ थाय छे, तथा

एवं जातिविधानस्य धार्मिकस्य तदा खग ! ॥ ऊर्ध्वच्छिद्रेण गच्छति प्राणास्तस्य मुखेन हि ॥३६॥
मुखं च चक्षुषी नासे कर्णौ द्वाराणि सप्त च ॥ एभ्यः सुकृतिनो यांति योगिनस्तालुरध्रतः ॥३७॥
अपानान्मिलितप्राणौ यदा हि भवतः पृथक् ॥ सूक्ष्मीभूत्वा तदा वायुर्विनिष्कामति पुत्तलात् ॥३८॥
शरीरं पतते पश्चान्निर्गते मरुतीश्वरे ॥ कालाहतं पतत्येवं निराधारो यथा द्रुमः ॥३९॥
निर्विचेष्टं शरीरं तु प्राणैर्मुक्तं जुगुप्सितम् ॥ अस्पृश्यं जायते सद्यो दुर्गंधं सर्वनिर्दितम् ॥४०॥
त्रिधावस्था शरीरस्य कृमिविदूषस्मरूपतः ॥ किं गर्वः क्रियते देहे क्षणविध्वंसिभिर्नरैः ॥४१॥
पृथिव्यां लीयते पृथ्वी आपश्चैव तथाऽसु च ॥ तेजस्तेजसि लीयेत समीरस्तु समीरणे ॥४२॥
तरवाल अस्पृश्य तथा दुर्गंधद्रुक्त थइने, सर्व निर्दित थाव छे. ॥४०॥ हे गरुड ! आ देहनी जण अवस्थाओ छे; ते एवी के बाळयो न होय तो तेने कीडा पड़े छे, बाळ हो भरम थाय छे तथा बीजा जीवो खाय तो तेनी विष्टा थाय छे, ए रीते आ शरीर क्षणिक छतां, मनुष्यो गर्व शा माटे करे छे ? ॥४१॥ प्राण जाय एटछे पृथ्वीना अंशनो लय पृथ्वीमां, (उदक-(जल) नो उदकमां, तेजनो तेजमां तथा वायुनो वायुमां लय थाय छे. ॥४२॥

આકાશનો અંશ આકાશમાં લય થાય છે, પરમેશ્વર રૂપી પરબ્રહ્મ સર્વત્ર વ્યાપક છે, કે જે નિત્ય મુક્ત જગત્સાક્ષી અને અજરામર છે. ॥૪૩॥ અને જીવ સર્વેંંદ્રિઓ યુક્ત છતાં, શબ્દાદિ વિષયથી વિંટાળેલો છે, તથા કામ, રાગ વિગેરેથી યુક્ત છતાં કર્મ રૂપી કોષ-(પડદા) વાળો છે. ॥૪૪॥ એ રીતનો જીવ પુણ્યવાસનાવાળો થઈને સ્વકર્મ પ્રાપ્ત થયેલા દેહમાં પ્રવેશિત થાય છે, એ વાવત દર્શાવે-જેમ એકાદું ગ્રયમનું ઘર બઢી જાય, એટલે બીજા ઘરમાં પ્રવેશ કરે છે તેમ ॥૪૫॥ તે વખત જેને લગતી

આકાશશ્ચ તથાકાશે સર્વવ્યાપી ચ શંકરઃ ॥ નિત્યમુક્તા જગત્સાક્ષી આત્માદેહધ્વજાઽમર ॥૪૩

સર્વેન્દ્રિયયુતો જીવઃ શબ્દાદિવિષયૈર્વૃતઃ ॥ કામરાગાદિભિર્થૂક્તઃ કર્મકોષસમન્વિતઃ ॥ ૪૪॥

પુણ્યવાસનયા યુક્તા નિર્મિતે સ્વેન કર્મણા ॥ સ પ્રવિષ્ય નવે દેહે ગૃહે ગૃહે યથા ગૃહીં ॥૪૫॥

તદા વિમાનમાદાય કિંકિણીજાલમાલિ યત્ ॥ આયાંતિ દેવદૂતાશ્ચ લસન્નામરશોભિતાઃ ॥૪૬॥

ધર્મતત્ત્વવિદઃ પ્રાજ્ઞાઃ સદા ધાર્મિકવહ્નભાઃ ॥ તદૈનં કૃતકૃત્યં સ્વર્વિમાનેન નયંતિ તે ॥૪૭॥

સુદિવ્યદેહો વિરજાંશ્ચરન્નકુસુવર્ણ રત્નાભરણરૂપેતઃ ॥

દાનપ્રભાવાત્સ મહાનુભાવઃ પ્રાપ્નૌતિ નાકં સુરપૂજ્યમાનઃ ॥૪૮॥

इति श्रीगरुडपुराणे सारोद्धारे त्रियमाणकृत्यनिरूपणो नाम नवमोऽध्यायः ॥९॥

નાની ઘંટડીઓ હોય છે, એવું વિમાન લઈને, ચામરાદિકથી સુશોભિત એવા દેવદૂતો આવે છે. ॥૪૬॥ જે દેવદૂત ધર્મ તત્ત્વેચ્છતાં જેઓને ધાર્મિક જેને અતિ પ્રિય છે, એવા મગવાનના પાર્ષદ આવીને, તેને વિમાનમાં બેસાડીને, સર્ગે લઈ જાય છે. ॥૪૭॥ તે સમયે દિવ્ય દેહ ધારણ કરીને; તથા ગઢામાં પુષ્પમાઢા ઢાલીને, દેવોમાં મનાયેલો એવો એ જીવ સર્વેં સ્વર્ગે જાય છે. ॥૪૮॥

इति श्री गरुडपुराणे सारोद्धारे त्रियमाणकृत्यनिरूपणनाम नवमोऽध्यायः ॥९॥

॥ अथ दसमोऽध्यायः ॥

गरुड भगवानने प्रश्न पूछे छे के, हे प्रभु ! पुण्यवानननो देह दहन करवानुं विधान मने कहो, तथा पतिव्रता स्त्रीनो महिमा कहो. ॥१॥ भगवान् कहे छे, हे गरुड ! हुं तमने और्ध्वदेहिक कर्मनो सकल विधि कहुं छुं, के जे करवाथी पुत्र पौत्रादि पितृकुण थकी सुक्त थाय छे. ॥२॥ घणुं दान करवाथी फल थुं ? पुत्रे पोताना माबापनां अंत्येष्टी (दशा श्राद्धादि कर्म) अवश्य करवां, के जे करवाथी पुत्रने अग्निष्टोमना सदृश फल प्राप्त थाय. ॥३॥ माटे ते समये पुत्रे शोकनो त्याग करीने, सकल पाप

॥ अथ दशमोऽध्यायः ॥

गरुड उवाचः—

देहदाहविधानं च वद सुकृतिनां विभो ॥ सती यदि भवेत्पत्नी तस्याश्च महिमां वद ॥१॥

श्री भगवानुवाचः—

शृणु तार्क्ष्य ! प्रवक्ष्यामि सर्वमेवोर्ध्वदेहिकम् ॥ यत्कृत्वा पुत्रपौत्राश्च मुच्येते पैतृकादृणात् ॥२॥

किं दैर्घ्यहभिर्दानैः पित्रोर्गत्येष्टिमाचरेत् ॥ तेनाग्निष्टोमसदृशं पुत्रः फलमवाप्नुयात् ॥३॥

तदा शोकं परित्यज्य कारयेन्मुंडनं सुतः ॥ समस्तबांधवैर्व्यक्ताः सर्वपापानुत्तये ॥४॥

मातापित्रोर्मृतौ येक कारितं मुंडनं नहि ॥ आत्मजः स कथं ज्ञेयः संसारणवतारकः ॥५॥

अतो मुंडनमावश्यं नखकक्षविवर्जितम् ॥ ततः स बांधावः स्नात्वा धौतवस्त्राणि धारयेत् ॥६॥

सद्यो जलं समानीय ततरतं स्नापयेच्छवम् ॥ मंडयेत्तच्चंदनैः स्त्रग्भिर्गंगामृत्तिकयाऽथवा ॥७॥

थकी सुक्त थवा सारु बांधवो सहित मुंडन (हजामत) करावबी. ॥४॥ माता के पिता मृआ छतां, पुत्र मुंडन करावे नहीं तो तेने संसार थकी सुक्त करनारो शी रीते जाणवो ? ॥५॥ माटे पुत्रे नख अने बगल मांहेना बाल कढावीने मुंडन करावबुं पछी सकल बांधवो सहित स्नान करीने. धोएलां वस्त्र पहरेवां. ॥६॥ पछी पाणी आणीने ए प्रतने स्नान करावबुं, अने तेना शरीरे चंदन तथा गंगानी मृत्तिका चोपडीने तेने पुण्योनी मालाओ घालबी. ॥७॥

અને નવીન વસ્ત્રવહે આચ્છાદાન વર્ચા પછી નામ તથા ગોત્રનો ઉચ્ચાર કરીને, સંકલ્પપૂર્વક દક્ષિણા સહિત અપસવ્યપણે ॥૮॥ મૃતસ્થાને મરનારના નામથી જ પિંડદાન કરવું. એટલે પૃથ્વીના અધિષ્ઠાતા દેવ સંતૃપ્ત થાય છે. ॥૯॥ પછી ઘરના બારણા આગલ પિંડ આપવો; એટલે એ પિંડથી શૂત્રગણમાંના જે દુર્ગત એટલે ગતિનો અવરોધ કરનારા હોય છે, તે સંતુષ્ટ થાય છે. ॥૧૦॥ પછી ઘરમાંની પુત્રવધૂઓ વગેરેને તેને પ્રદક્ષિણા કરીને તેનું પૂજન કરવું. પછી બીજા બાંધવો સહિત પુત્ર તે પ્રેતને સ્થભે

નવીન વસ્ત્રૈઃ સંચ્છાદ્ય તદા પિંડ સદક્ષિણામ્ ॥ નામગોત્રે સમુચાર્ય સંકલ્પોનાપસવ્યતઃ ॥૮॥
મૃત્યુસ્થાને શવો નામ તસ્ય નામ્ના પ્રદાપયેત ॥ તેન શ્રીમિર્ભવેતુષ્ઠા વધધિષ્ઠાતૃદેવતા ॥૯॥
દ્વારદેશે ભવેત્ગાંથસ્તસ્યચ નામ્ના પ્રદાપયેત ॥ તેન નૈવોપધાતાય સૂતકોટિષુ દુર્ગતાઃ ॥૧૦॥
તતઃ પ્રદક્ષિણાં કૃત્વા પૂજનીયઃ સ્તુષાદિભિઃ ॥ સ્કંધઃ પુત્રેણ દાતવ્યસ્તદાન્યૈર્વાંધૈઃ સહ ॥૧૧॥
ધૃત્વા સ્કંધે સ્વપિતરં યઃ સ્મશાનાય ગચ્છતિ ॥ સોઽશ્વમેઘફલં પુત્રો લભતે ચ પદે પદે ॥૧૨॥
નીત્વા સ્કંધે સ્વપૃષ્ઠે સદા તાતેન લાલિતઃ ॥ તદૈવ તદ્દણાન્યુચ્યેન્મૃતં સ્વપિતરં વહેત્ ॥૧૩॥
તતોઽર્ધમાર્ગે વિશ્રામં સંમાર્જ્યાભ્યુક્ચ્ય કારયેત્ ॥ સંસ્નાપ્ય ભુતસંજ્ઞાય તસ્મૈ તેન પ્રદાપયેત ॥૧૪॥

છેવું. ॥૧૧॥ જે પુત્ર પોતાના વાપને સ્થાપર સ્મશાનમાં લઈ જાય છે, તેને હગલે હગલે અશ્વમેઘ યજ્ઞ કર્યાનું ફલ પ્રાપ્ત થાય છે ॥૧૨॥ પુત્રનો વાહ્યાવસ્થામાં પિતાએ તેને સ્થભે તથા સ્થોભામાં લઈને તેને લાડ કરેલાં માટે તે પુત્રે તેના અંતકાલે તેને પોતાના સ્થભે કરીને સ્મશાનમાં લઈ જવાથી, પુત્ર પિતૃક્રુણ થકી મુક્ત થાય છે. ॥૧૩॥ પછી માર્ગમાંથી સ્મશાનમાં જાય તે વચ્ચે તે ઠેકાણે જલવહે પૃથ્વીને પવિત્ર કરીને, પ્રેતને સ્નાન કરાવીને, શૂત્ર નામના પ્રેતને પિંડદાન કરવું. ॥૧૪॥

પિશાચ, રાક્ષસ, અને ત્યાંની દિશાઓનો આશ્રય કરીને નિવાસ કરનારાઓ એ સર્વને પિંડદાન આપવું, એ પિંડદાન ન કરે તો, ત્યાંના પિશાચાદિ એ પ્રેતતું માંસ મક્ષીને દહન કરવામાં અયોગ્યતા સંપાદન કરે છે. ॥૧૫॥ પછી પ્રેતતું માથું ઉત્તર તરફ રાખવું, અને દહન કરવા સારુ સ્થલ શોધી કઢાડવું. ॥૧૬॥ તે એવું કે, જલવડે ભૂમિ શુદ્ધ કરીને, ગાયના છાળથી છીંપીને, એ ઠેકાણેની થોડીક માટી અંગૂઠા તથા ટચલી આંગળીની જોડેની આંગળી મેળાં કરીને; ઉપાડી લઈ, પવિત્ર કરી, તે ઠેકાણે વિધિપૂર્વક અગ્નિની સ્થાપના કરવી. ॥૧૭॥ પછી તે અગ્નિની પુण्याક્ષતૈરથા ક્રવ્યાદ્ એવા નામથી પૂજા કરવી, અને ઘીથી

પિશાચા રાક્ષસા યક્ષા યે ચાન્યે દિશુ સંસ્થિતાઃ ॥ તસ્ય હેતવ્યદેહસ્ય નૈવયોગ્યત્કારકાઃ ॥૧૫॥

તતો નીત્વા ઇમશાનેષુ સ્થાપયેદુત્તરામુલ્લમ્ ॥ તત્ર દેહસ્ય દાહાર્થં સ્થલં સંશોધયેદ્યથા ॥ ૧૬॥

સંમાર્જ્ય મુર્ધિ સંહિષ્યોહિસ્યોદ્ધૂત્ય ચ વેદિકામ્ ॥ અભ્યુક્ષ્યોપસમાધાય વહ્નિં તત્ર વિધાનતઃ ૧૭॥

પુષ્પાક્ષર્તરથાભ્યર્ચ્ય દેવ ક્રવ્યાદસંજ્ઞકમ્ ॥ લોમમ્યસ્તવનુવાકેન હોમં કુર્યાદ્યથાવિધિ ॥૧૮॥

ત્વં મૃતમૃજ્જગદ્યોનિસ્ત્વં મૃતપરિપાલિકઃ ॥ મૃતઃ સંસારિકસ્તસ્માદેનં ત્વં સ્વર્ગતિં નય ॥૧૯॥

ઇતિ સંપ્રાર્થયિત્વાન્નિં ચિતાં તતૈવ કારયેત્ ॥ શ્રીચંદુલસીકાષ્ટૈઃ પલાશાશ્વત્થદારુભિઃ ॥૨૦॥

લોમમ્યઃ સ્વાહા એવા વેદમંત્રવડે યથાવિધિ હોમ કરવો. ॥૧૮॥ અને એ ક્રવ્યાદ્ નામના અગ્નિની એ મંત્રવડે પ્રાર્થના કરવી, હે ક્રવ્યાદ્ તમે સકલ પ્રાણી માત્રને ધારણ કરનારા છતાં સકલ જગતું કારણ છો, તથા સકલ જગતું પાલન કરનારા છો, આ સંસારી જન મરણ પામ્યો તેને તમે સ્વર્ગે લઈ જાઓ. ॥૧૯॥ એવી પ્રાર્થના કરીને જે ઠેકાણે અગ્નિ હોય તે ઠેકાણે ચંદન, તુલસી, ચામરો તથા ધીપળાગાં લાકડાંની ચિતા કરવી. ॥૨૦॥

पछी ए चितामां ए प्रेतने सुवाडीने. ते पर बे पिड आपवा, ते एम के, एक चितापर तथा बीजो प्रेतना हाथमां प्रेत एवा नामनो आपवो, द्रणवार पिडदान करे त्पारथी सर्पिडो सुधी तेने प्रेत एबुं नाम प्राप्त थाय. ॥२१॥ केटलाएक प्रेतकल्प जाणनारा तेने साधक एबुं नाम आपे छे; माटे ते नामथी चितापर पिडदान करबुं. अथवा प्रेत एवा नामथी चिता पर पिडदान करबुं. ॥२२॥ ए प्रकारे पांच पिड आपवाथी शबने आहुतिनी योग्यता आवे छे, कदापि ए पांच पिड आपे नहीं, तो प्रथम कहा

चितामारोप्य तं प्रेतं पिडौ द्वौ तत्र दापयेत् ॥

चितायां शवहस्ते च प्रेतनाम्ना खगेश्वर ! ॥ चिताभोक्षप्रभृतिकं प्रेतत्वमुपजायते ॥२१॥
केऽपि तं साधकं प्राहः प्रेतकल्पविदो जनाः ॥ चितायां तेन नाम्ना वा प्रेतनाम्नाथवा करे ॥२२॥
इत्येवं पंचभिः पिडैः शवस्याहुतियोग्यता ॥ अन्यथा चोपघाताय पूर्वोक्तास्ते भवंति हि ॥२३॥
प्रेतो दत्त्वा पंच पिडात् हुतमादाय तं तृणैः ॥ अग्निं पुत्रस्तदा दद्यान्न भवेत्पंचकं यदि ॥२४॥
पंचकेषु मृतो यस्तु न गतिं लभते नरः ॥ दाहस्तत्र न कर्तव्यः कृतेऽन्यमरणं भवेत् ॥२५॥
आदौ कृत्वा घनिष्ठार्धमेतन्नक्षत्रपंचकम् ॥ रेवत्यंतं न दाहेऽर्हं दाहे च न शुभं भवेत् ॥२६॥

ग्रमाणे राक्षसादि कुलनो नाश करवाने प्रवृत्त थाय छे. ॥२३॥ पांच पिडदान पछी हवन करेलो अग्नि पुत्रे उपाडीने मरण वखते पंचक न होय तो, ते चितापर मूकवो. ॥२४॥ जे नर पंचकमां मरण पाये. तेनी गति यती नथी, माटे प्रायश्चित्त सिवाय तेना देहने-दहन करवो नहीं, करे तो बीजा माणसनुं पण मोत थाय छे. ॥२५॥ घनिष्ठा नक्षत्रना चरण वडे प्रारंभ थइ, रेवती नक्षत्र पूरुं यतां लग्नी पंचक जाणबुं. आ नक्षत्रो लगतुं मरण आवे तो प्रायश्चित्त सिवाय तेने गृह योग्यता आवती नथी. ॥२६॥

आ नक्षत्रोमां जे सरण पाમે; तेना घरमां कांइपण हानि थाय छे, अथवा पुत्रो के गोत्राइओमां कांइ ने कांइ पण विघ्न उत्पन्न थाय छे. ॥२७॥ हे गरुड ! ए सकल दोषोनी शांतिने अर्थे तमने विधि कहूं छुं, के जे करवाथी ए नक्षत्रो होय तो पण प्रेतने दहन करी सकाय. ॥२८॥ हे गरुड ते विधि एवो के, प्रेतनी पासे दर्भनां चार पुतळां करवां, अने तेने ऋण मंत्रवडे मंत्रित करवां. ॥२९॥ पछी 'प्रेत जयते' एवा मंत्रथी संघुटित ऋणमंत्रवडे होम करवो. ॥३०॥ पछी ए पुतळां सहित प्रेतने दहन गृहे हानिभवेत्तस्थ ऋक्षेवेषु मृतो हि यः ॥ पुत्राणां गोत्रिणां चापि कश्चिद्विघ्नः प्रजायते ॥२७॥ अथवा ऋक्षमध्ये हि दाहः स्याद्विधिपूर्वकः ॥ तद्विधिं ते प्रवक्ष्यामि सर्वदोषप्रशांतये ॥२८॥ शवस्य निकटे तार्क्ष्यं ! ! निक्षिपेत्पुत्तलांस्तदा ॥ दर्भमयांश्च चतुर ऋक्षमंत्राभिमंत्रितान् ॥२९॥ तस्येह प्रकर्तव्यं वहति ऋक्षनामभिः ॥ प्रेताजयतमंत्रेण पुनर्होमस्तु संपुटेः ॥३०॥ ततो दाहः प्रकर्तव्यस्तैश्च पुत्तलैकैः सह ॥ सर्पिडनदिने कुर्यात्तस्य शांतिविधिं सुतः ॥३१॥ तिलपात्रं हिरण्यं च रूप्यं रत्नं यथाक्रमम् ॥ द्यूतपूर्णं कांस्यपात्रं दद्याद्दोषप्रशांतये ॥३२॥ एवं शांतिविधानं तु कृत्वा दाहं करोति यः ॥ न तस्य विघ्नो जायते प्रेता यांति परां गतिम् ॥३३॥ एवं पंचकदाहः स्यात्तद्विना केवलं दहेत् ॥ सती यदि भवेत्पत्नी तथा सह विनिर्दहेत् ॥३४॥ करबुं, अने सर्पिडीना दिवसे पुत्रे शांतिरूप विधि करवो. ॥३१॥ अने तेना दोषनी शांति अर्थे तिलपात्र, हिरण्य, रौप्य, रत्न अने घीथी परिपूर्ण भरेलुं कांसातुं पात्र वगेरे सकल दान आपवां. ॥३२॥ ए प्रकारे शांतिनो विधि करीने, जे पुरुष प्रेतनुं दहन करे छे, तेने कोइपण प्रकारनुं विघ्न आवतुं नथी, तथा प्रेत पण उत्तम गति पामे छे. ॥३३॥ हे गरुड, ए प्रमाणे में तेने पंचकमां मरनारनो दहनविधि कह्यो. जे पत्नी साध्वी छतां, पतिनी साथे जाय, तो तेनी साथे तेणीने दहन करवी. ॥३४॥

સ્ત્રી પતિવ્રતા છતાં પતિના હિત વિષે આસક્ત હોય, તો તેણીએ પતિ સહગમન પહેલાં સ્નાન કરવું. ॥૩૫॥ પછી કંકુ, કેશર, કાજલ, ઉત્તમ વસ્ત્રો અને અલંકારથી સ્વશરીર શૂષિત (શૃંગારયુક્ત) કરવું; અને બ્રાહ્મણ તથા વંધુવર્ગને દાન આપવાં. ॥૩૬॥ પછી પોતિકા ગુરુને નમસ્કાર કરીને, ઘરમાંથી બહાર નીકળવું. પછી દેવાલયમાં જઈને, વિષ્ણુને ભક્તિપૂર્વક નમસ્કાર કરવા. ॥૩૭॥ અને તેયને પણ અલંકાર સમર્પણ કરીને, હાથમાં શ્રીફલ પકડવું અને લજ્જા તથા મોહનો ત્યાગ કરીને, શ્મશાન શૂંચિ તરફ જવું. ॥૩૮॥ ત્યાં જઈ સૂર્યને નમસ્કાર કરી ચિતાને પ્રદક્ષિણા કર્યા પછી પુષ્પની શય્યા જ છે એમ ગણી, ચિતામાં પતિવ્રતા યદા નારી ભર્તઃ પ્રિયહિતે સ્તા ॥ ઇચ્છેત્સહૈ ગમનં તદા સ્નાનં સમાચરેત્ ॥૩૫॥ કંકુર્માંજનપદ્મભુષૈભુષિતાં તનુમ્ ॥ દાનં દદ્યાદ્વિજાતિભ્યો વંધુવર્ગેયમ્ય એવ ચ ॥૩૬॥ ગુરું નમસ્કૃત્ય તદા નિર્ગચ્છેન્મંદિરાદુબહિઃ ॥ તતો દેવાલયં ગત્વા ભક્ત્યા તં પ્રણમેદ્ધરિમ્ ॥૩૭॥ રાત્રિર્ણ્યભરણં તત્ર શ્રીફલં પરિગૃહ્ય ચ ॥ લજ્જાં મોહં પરિત્યજ્ય શ્મશાનમ્બવનં મ્રજેત્ ॥૩૮॥ તત્ર સૂર્યં નમસ્કૃત્ય પરિક્રમ્ય ચિતાં તદા ॥ પુષ્પશય્યાં તદરોહેન્નિજાંકે સ્થાપેયતપતિમ્ ॥૩૯॥ સત્વિમ્યઃ શ્રીફલં દદ્યદ્દાહમાજ્ઞાપયેત્તતઃ ॥ ગંગાસ્નાનસમં જ્ઞાત્વા શરીરં પરિદાહયેત્ ॥૪૦॥ ન દહેદ્ગર્ભિણી નારી શરીરં પતિના સહ ॥ જનયિત્વા પ્રસૂતિં ચ બાલં પોષ્ય સતી ભવેત્ ॥ નારી ભર્તારભાસાથ શરીરં દહેત યદિ ॥ અગ્નિર્દહતિ ગાત્રાણિ નૈવાત્મનં પ્રપીડયેત ॥૪૨॥ બેસીને પોતાના યોગ્યમાં પતિનું મસ્તક લેવું. ॥૩૯॥ પોતીકા હાથમાંનું શ્રીફલ પોતાની સહીના હાથમાં આપવું, પછી અગ્નિ પ્રજાલવાની એ પ્રતિવ્રતાએ આજ્ઞા આપવી. તે સમય પોતીકા શરીરે ગંગાસ્નાન થાય છે એમ પતિવ્રતાએ જાણવું. ॥૪૦॥ કોઈ પ્રતિવ્રતા ગર્ભવંતી હોય, તો તેણીએ પતિ સાથે દહન કરાવું નહીં. તેણીએ પ્રસૂત થઈને, પોતિકા બાલકનું રક્ષણ કરવું. ॥૪૧॥ નિજ ભર્તાર મેળી બઢનારી સ્ત્રીને દહન કરે તો અગ્નિ માત્ર શરીરને દહન કરે છે, પરંતુ જીવને કાંઈ દુઃખ દેતો નથી. ॥૪૨॥

અગ્નિના સંયોગથી જેમ તામ્રાદિ ધાતુઓનો મેલ જાય છે, તેમ પતિસહગમન કરનારી સ્ત્રી અમૃત તુલ્ય અગ્નિમાં બઝવાથી પોતીકા મન માંહેનો મેલ (પાપ) દૂર કરે છે. ॥૪૨॥ એ વાત દર્શાવત-જેમ પરસ્પર વિવાદ પડવાથી સત્યવાદી જેમ તપાવેલું લોહું પકડતાં ઢાઝતો નથી તેમ. ॥૪૪॥ જે સ્ત્રી પતિ સાથે સહગમન કરે છે, તે દગ્ધ થતી નથી, કારણ કે, જીવ રૂપ તેના પતિ સાથે એવય પામે છે. (ફરીથી સ્ત્રી શરીર ધારણ કરતી નથી) ॥૪૫॥ ડ્યાંસુધી સ્ત્રી પતિની સાથે સહગમન કરતી નથી, ત્યાંસુધી તેણી સ્ત્રી શરીરથી છુટ્ત થતી નથી. ॥૪૬॥ તે માટે સ્ત્રીએ સર્વાત્સમાવવડે સર્વ કાલ તદ્ગત અંતઃક્રમણથી કાચિક,

દહ્યતે ધ્યાયમાનાનાં ધાતૂનાં ચ યથા મલઃ ॥ તથા નારી દહેત્યાપં હુતાશે હ્યમૃતોપમે ॥૪૩॥

દિવ્યાદો સત્યુક્તશ્ચ શુદ્ધો ધર્મયુતો નરઃ યથા ન દહ્યતે તપ્સલોહપિંડેન કર્હિચિત્ ॥૪૪॥

તથા સા પતિસંયુક્તા દહ્યતે ન કદાચન ॥ અંતરાત્માત્મના ભર્ત્રા મૃતૈર્નૈકત્વાભાગતા ॥૪૫॥

યાવન્નાશૌ મૃતે પત્યો સ્ત્રી નાત્માનં પ્રદાહેયત્ ॥ તાવન્ન મુચ્યતે સા હિ સ્ત્રીશરીરાત્કથંચન ॥૪૬॥

તસ્માત્સર્વ પ્રયત્નેન સ્વપતિ સેવયેત્સદા ॥ કર્મણા મનસા વાચા મૃતે જીવતિ તદ્ગતા ॥૪૭॥

મૃતે ભર્તરિ યા નશી સમારોહેદ્ધુતશનમ્ ॥ સારંધતીસમા ભુત્વા સ્વર્ગલોકે મહીયતે ॥૪૮॥

તત્ર સા ભર્તૃપરમા સ્તૂયમાનાસરોગૈઃ ॥ સ્મરતે પતિના સાર્ધ યાવશિદ્ધાશ્ચતુર્દશ ॥૪૯॥

માર્તૃકં પૈતૃકં ચૈવ યત્ર સા ચ પ્રદીયતે ॥ કુલત્રયં પુનાત્યત્ર ભર્તારં યાનુગચ્છતિ ॥૫૦॥

વાચિક અને માનસિક કર્મોંઘડે પોતીકા પતિનો સેવા કરવી. ॥૪૭॥ પતિ મરણ પામ્યા છતાં જે સ્ત્રી પતિ સાથે અગ્નિમાં પ્રવેશ કરે છે, તે સ્ત્રી અશંકથી (વસિષ્ઠ મુનિની સ્ત્રી) તુલ્ય થઈને, સ્વર્ગલોકમાં પૂજ્ય થાય છે. ॥૪૮॥ અને ત્યાં પણ પોતીકા ભર્તારની સેવામાં તત્પર છતાં; જેની અપરાધો સેવા કરે છે એવા ચૌદ ઇંદ્ર થાય ત્યાંસુધી એ દેકાળે વાસ કરે છે. ॥૪૯॥ જે સ્ત્રી ભર્તાર સાથે સહગમન કરે છે, તેણી મોસાલ, પિયર તથા સાસરીઆનો ઉદ્ધાર કરે છે. ॥૫૦॥

અને માણસના શરીરપર જેટલા રોમ છે, તેટલાં વર્ષ તેણી પતિ સાથે સ્વર્ગમાં વાસ કરે છે, (આ સંખ્યાનું તાત્પર્ય અસંખ્ય વર્ષનું છે). ॥૫૧॥ અને તેણી પોતીકો પતિ જે લોકમાં વાસ કરીને, સૂર્ય સમાન તેજસ્વી વિમાનમાં વેસીને, જ્યાંસુધી ચંદ્ર અને સૂર્ય રહે ત્યાંસુધી ક્રીડા કરે છે. ॥૫૨॥ પછી તે ચિરાયુ છતાં, વિમલ કુલમાં જન્મ છે છે, અને તેણી પાછી તે જ પતિને ફરીથી પામે છે. ॥૫૩॥ જે સ્ત્રી ક્ષણિક દાહદુઃખને સહન કરતી નથી, તેણી ઇવા અનંત સુખનો ત્યાગ કરીને, જન્મ સુધી પતિ વિરહના દુઃખથી દગ્ધ થાય છે. ॥૨૪॥ માટે તે સ્ત્રીએ પોતાનો પતિ શિવ છે એમ માનીને, તેમની તિલ્લઃ કોટયોર્ધ્વકોટી ચ યાનિ રોમાણિ માનુષે ॥ તાવત્કાલં વસેત્સ્વર્ગે પતિના સહ મોદતે ॥૫૧॥ વિમાને સૂર્યસંકાશે ક્રીડતે રમણેન સા ॥ યાવદાદિત્યચંદ્રૌ ચ મર્તુલોકે ચિરં વસેત્ ॥૫૨॥ પુનઃશ્રિયાય સા ભૂત્વા જાયતે વિમલે કુલે ॥ પતિવ્રતા તુ યા નારી તમેવ લભતે પતિમ્ ॥૫૩॥ યા ક્ષણં દાહદુઃખેન સુખમેતાદૃશં ત્યજેત્ ॥ સા મૂઢા જન્મપર્યંતં દહ્યતે વિરહાગ્નિના ॥૫૪॥ તસ્માત્પતિં શિવં જ્ઞાત્વા સહ તેન દહેત્તનુમ્ ॥ યદિ ન સ્યાપ્સંતી તાર્ક્ષ્ય ! તમેવં પ્રદહેત્તદા ॥૫૫॥ અર્ધે દગ્દેઽથવા પૂર્ણે સ્ફોટયેત્તસ્ય મસ્તકમ્ ॥ ગૃહસ્થાનાં તુ કાષ્ટેન યતીનાં શ્રીફલેન ચ ॥૫૬॥ પ્રાપ્તયે પિતૃલોક્તાનાં ભિત્ત્વા તદ્બ્રહ્મરંઘ્રકમ્ ॥ આજ્યાહુતિં તતો દધામંત્રણાનેન તત્સુતઃ ॥૫૭॥ સાથે પોતાનું શરીર દગ્ધ કરવું, કદાપિ કોઈ સ્ત્રી સાધ્વી ન હોય, તો માત્ર તેણીનો જ દાહ કરવો. ॥૫૫॥ અર્ધ દગ્ધ થાય ત્યારે અથવા પૂર્ણ દગ્ધ થાય ત્યારે તેના મસ્તકની સ્વોપરીને ફોડવી, તે એમ કે, ગૃહસ્થની લાકડા વતી અને યતિની શ્રીફલ વતી ફોડવી. ॥૫૬॥ અને પિતૃલોકની પ્રાપ્તિને અર્થે તેના બ્રહ્મરંઘ્ર કાણું પાડીને, તેને બ્રહ્મ લોકનો પ્રાપ્તિ થવા સારુ પુત્રે, હવે કહું છું, ઇવા મંત્ર વઢે, તેને અગ્નિમાં આજ્યાહુતિ આપવી. ॥૫૭॥

ए मंत्रनो अर्थ एवी छे के, हे अग्नि ! तमे विष्णु थकी उत्पन्न थया छो, तो तमारा विषे दग्ध थयेलो जन दिव्य देहयुक्त थइने फरीधी स्वर्गमां उत्पन्न हजो. ॥५८॥ प्रेत पूर्ण दग्ध थया पछी अग्निमां मंत्रपूर्वक तिलमिश्र आज्याहुति आपीने, पछी पुष्कल शोक करवो, ए प्रकारे कर्म करे, तो ते थकी मरनारने सुख प्राप्त थाय छे, ॥५९॥ वळी रह्या पछी तेना स्त्री पुत्रोए स्नान करवुं अने नाम तथा गौत्रनो उच्चार करीने, तिळांजलि आपवी. ॥६०॥ कडवा लींमडाना पांढडां भक्षण करवां, मरनारना गुण वर्णववा अने स्मशानमां दहन करीने आवतां स्त्रीओने आगळ करी, पुरुषोए पाछळ चालीने, वेर जवुं. ॥६१॥ वेर

अस्मात्त्वमधिजातोऽसि त्वदयं जायतां पुनः ॥ असौ स्वर्गाय लोकाय स्वाहा ज्वलतु पावकः ॥५८॥

एवमाज्याहुतिं दत्वा तिलमिश्रां समंत्रकाम् ॥ रोदितव्यं ततो गाढं तेन तस्य सुखं भवेत् ॥५९॥

दाहदनंतरं कार्यं स्त्रीभिः स्नानं ततः सुतैः ॥ तिलोदकं ततो दद्यान्नामगौत्रोक्तलिप्तम् ॥६०॥

प्राशयेन्निवपत्राणि मृतकस्य गुणान्वदेत् ॥ स्त्रीजनोऽग्रे गृहं गच्छेत्पृष्ठतो नरसंचयः ॥६१॥

गृहे स्नानं पुनः कृत्वा गोश्रासं च प्रदापयेत् ॥ पत्रावल्यां च भुंजीयाद्गृहाभ्रं नैव भक्षयेत् ॥६२॥

मृतकस्थानमालिप्य दक्षिणाभिमुखं ततः ॥ द्वादशाहकपर्यंतं दीपं कुर्यादहर्निशम् ॥६३॥

सूर्योऽस्तमागते तार्क्ष्य ! स्मशाने वा चतुष्पथे ॥ दुग्धं च मृण्मये पात्रे तोयं दद्याद्दिनत्रयम् ॥६४॥

आव्या पछी फरीधी स्नान करीने गायने गौश्रास आपवो; पछी भोजन करवुं. ते एम के पत्राळामां जमवुं तथा घरनुं अन्य खावुं नहों. ॥६२॥ मरनार जे ठेकाणे मूओ होय ते ठेकाणे गायना छाणवडे लींपीने ए ठेकाणे बार दिवस सुधी अहर्निश दक्षिण तरफ दीवो राखवो. ॥६३॥ हे गरुड ! सूर्य अस्त थाय एटले स्मशान अथवा चकळामां माटीना पात्रोमां दूध तथा जल भरीने त्रण दिवस मूकवुं. ॥६४॥

ए पात्रो अपक्व छतां जल अने दूधथी भरपूर जीइए, ए पात्र सांठीओ तथा दोरहीथी बनावेला तरवैयाओपर मूकवां, अने आ प्रमाणेनो मंत्र भणवो. ॥६५॥ ए मंत्रनो अर्थ एवो छे के, मरनार तमे श्मशानना अग्नितथी दग्द थया छो, तथा बांध-वाइकोए तमारो त्याग कर्यो. मटे आ पात्रोमांना दूध तथा जलनुं पान करो. ॥६४॥ चोथे दिवसे टाही वाळवानो कुयोग होय तो, जीजे अथवा बीजे दिवसे वाळवी. ॥६७॥ टाही वाळवानो प्रकार एवो के, श्मशानमां जइने, ग्रथन स्नान करीने पवित्र थवुं; पछी जल अने सूत्रथी कंली पवित्री पहेरीने, ॥६८॥ त्यां रहेनारा चांडालने शक्ति प्रमाणेनुं दान आपीने, पछी अपकसृणायं पात्रा क्षीरनीरप्ररुतिम् ॥ काष्ठत्रयं गुणैर्बद्धं धृत्वा मंत्रं पठेदिमम् ॥६५॥

श्मशानानलदग्धोऽसि परित्यक्तोऽसि बांधवैः ॥ इदं नीरमदं क्षीरमत्र स्नाहि जितं पिब ॥६६॥ चतुर्थे संचयः कार्यः सार्धैकैश्चः निरग्निकैः ॥ तृतीयेऽह्नि द्वितीये वा कर्तव्यश्चाविरोधतः ॥६७॥ गत्या श्मशानभूमिं च स्नानं कृत्वा शुचिर्भवेत् ॥ ऊर्णासूत्रं वेष्टयित्वा पवित्रीं पश्चाद्य च ॥६८॥ दद्यात् श्मशानवासिभ्यस्ततो माषबलिं सुतः ॥ यमाय त्वेति मंत्रेण तिस्रः कुर्यात्पश्चिमाः ॥६९॥ ततो दुग्धेन चाम्युक्ष्य चितास्थानं स्वर्गेश्वर ! जलेन सेचयेत्पश्चादुद्धरेदस्थिवृंदकम् ॥७०॥ कृत्वा पलाशपत्रेषु क्षालयेद्दुग्धवारिभिः ॥ संस्थाप्य भृण्मये पात्रे श्राद्धं कुर्याद्यथाविधि ॥७१॥ पुत्रे अहदनुं बलिदान आपवुं. ए बलिदान आपती वखते 'यमायत्विति' एवो मंत्रोच्चार करीने, त्रण डाबी प्रदक्षिणाओ करवी, ॥६९॥ हे गरुड ! पछी चितापर दूध छांटवुं; पछी जल छांटोने, मांहेलां अस्थि (हाडकां) बहार कहाडवा, ॥७०॥ पछी ए अस्थिने खाखरानां पांढांथो पर मूकीने, वारंवार दूध तथा जलथी धोवां, अने माटीना पात्रमां, पछी विधिपूर्वक श्राद्ध करवुं. ॥७१॥

पछी त्रिकोण चोको करीने. तेने गायना छाण तथा जलवहे छीपीने, पवित्र करवो; पछी दक्षिणाभि मोढे बेसीने, दक्षिण पश्चिम अने उत्तर ए त्रण दिशाए अनुक्रमे त्रण पिंड आपवा. ॥७२॥ पछी चितानी सप्तली भस्मनो एक गोळो करीने, घडानुं मौं दांक्या पहेलां ज घडाने जळमां नाखवो. ॥७३॥ पछी रांधेला भातमां दहीं, घी अने जळ मेळवीने, तेना पिंड करीने, विधि सहित भेतने आपवा. ॥७४॥ पछी उत्तर दिशा तरफ पंदर डगलां हीं डबुं, अते ते देहाने खाडो खोदीने, ए अस्थिवालु पात्र तेमां सुकबुं. ॥७५॥ ते पर दाह कर्यानी पीडाना निवारणने अर्थे पिंडदान करवुं. पछी ए अस्थिपात्र ते खाडामांथी कहाडीने, त्रिकोणं स्थंडिलं कृत्वा गोमयेनोपलेपितम् ॥ दक्षिणाभिमुखो दिक्षु दद्यात्पिण्डत्रयं त्रिषु ॥७२॥ पुंजीकृत्य चिताभस्म तत्र धृत्वा त्रिपादुकाम् ॥ स्थापयेत्तत्र सजलमनाच्छाद्य मुखं घटम् ॥७३॥ ततस्तं हलपाकेन दधिघृतसमन्वितम् ॥ बलिं प्रेताय सजलं दद्यान्निष्ठं यथाविधि ॥७४॥ पदानि दश पंचैव चोत्तरस्यां दिशि व्रजेत् ॥ गर्तं विधाय तत्रास्थिपात्रं संस्थापयेत्स्वग ! ॥७५॥ तस्योपरि ततो दद्यात्पिण्डं दाहार्तिनाशनम् ॥ गर्तां दुहृत्य तत्पात्रं नीत्वा गच्छेज्जलाशयम् ॥७६॥ तत्र प्रक्षालयेद्दुग्धजलादस्थि पुनः पुनः ॥ चर्चयेच्चर्दनेनाथ कंकुमेन विशेषतः ॥७७॥ धृत्वा संपुटके तानि कृत्वा च हृदि मस्तके ॥ परिक्रम्य नमस्कृत्य गंगामध्ये विनिक्षिपत् ॥७८॥ अंतर्दशाहं यस्यास्थि गंगातोये निमज्जति ॥ न तस्य पुनरावृत्तिर्ब्रह्मलोकात्कदाचन ॥७९॥ जलनो ऊंडो धरो होय त्यां लई जवुं. ॥७६॥ ए ठेकाने ते अस्थिओ पर जल तथा दूध रेडीने, तेने वारंवार पलाळवां अने तेओ पर खूब केसर तथा चंदन चढाववां. ॥७७॥ पछी संपुटमां घालीने, ए संपुट हृदयपर तथा मस्तकपर धारण करवुं अने ते अस्थिने प्रदक्षिणा तथा नमस्कार करीने, तेने जलमां मेलवां. ॥७८॥ दश दिवसनी मांहे जेना अस्थि गंगामां पहे, तेने ब्रह्मलोकमांथी पाछुं आववानुं थतुं नथी. ॥७९॥

મનુષ્યનાં અસ્થિ જેટલા દિવસ સુધી ગંગાના જલમાં રહે, તેટલા હજાર વર્ષ સુધી તે સ્વર્ગમાં નિવાસ કરે છે, ॥૮૦॥
કદાપિ ગંગાના જલને સ્પર્શ કરીને વાયુ મરનારના દેહને સ્પર્શ કરે તો તેનાં સકલ પાપ તત્કાલ નાશ પામે છે. ॥૮૧॥ જે
ગંગાને ભગીરથ રાજાએ ઉગ્ર તપ કરીને, પોતાના પૂર્વજોના ઉદ્ધારાર્થે સ્વર્ગથી ભૂલોકમાં પધરાવ્યાં ॥૮૨॥ તે ગંગાએ સગર-
રાજાના પુત્રોની ભસ્મને સ્પર્શ કરને, સ્વર્ગ પમાડ્યા, એ રીતનાં એ ગંગાજીનો યશ ત્રૈલોક્યમાં પ્રસિદ્ધ છે. ॥૮૩॥ પૂર્વ વયમાં
પાતક કરીને જે મનુષ્ય મરણ પામે, તેનાં અસ્થિ ગંગામાં પડે. તો તે પૂર્વપાપથી મુક્ત થઈને સ્વર્ગ જાય છે, ॥૮૬॥ તે બાબત

યાવદસ્થિ મનુષ્યસ્ય ગંગાતોયેષુ તિષ્ઠતિ ॥ તાવદ્ધર્ષસહસ્રાણિ સ્વર્ગલોકે મહીપતે ॥૮૦॥
ગંગાજલોર્મિં સંસ્પૃશ્ય મૃતક્તં પવનો યદા ॥ સ્પૃશતે પાતકં તસ્ય સદ્ય એવ વિનશ્યતિ ॥૮૧॥
આરાધ્ય તપસોગ્રેણ ગંગા દેર્ધા ભગીરથઃ ઉદ્ધારાર્થં પૂર્વજાનામાનયદ્બ્રહ્મલોકતઃ ॥૮૨॥
ત્રિષુ લોકેષુ વિશ્યાતં ગંગાયાઃ પાવનં યશઃ ॥ યા પુત્રાન્સગરસ્થેતાન્ ભસ્માશ્વાનનયદ્દિવમ્ ॥૮૩॥
પૂર્વે વયસિ પાપાનિ યે કૃત્વા માનવા મૃતાઃ ॥ ગંગાયામસ્થિપતનાત્સ્વર્ગલોકં પ્રયાંતિ તે ॥૮૪॥
કશ્ચિદ્વ્યાધો મહારણ્યે સર્વપ્રાણિર્વિહિસકઃ ॥ સિંહેન નિહતો યાવત્પ્રયાતિ નરકાલયે ॥૮૫॥
તાત્કાલેન તસ્યાસ્થિ ગંગાયાં પાતિતં તદા ॥ દિવ્યં વિમાનમારુહ્ય સ ગતો દેવમંદિરમ્ ॥૮૬॥
અતઃ સ્વમેવ સત્પુત્રો ગંગાયામસ્થિ પાતયેત્ ॥ અસ્થિસંચયનાદુર્ધ્વ દશગાત્રં સમાચરેત્ ॥૮૭॥

ઇતિહાસ કહે છે, કોઈ એક પારથી મોટા અરણ્યમાં પશુપક્ષીઓની હિંસા કરનારો હતો, તેને એક સિંહે માર્યો, તથા તે તેના
પાપકર્મોથી નરકમાં જવાનો હતો. ॥૮૫॥ એવામાં તેનું એક હાડકું એક કાગડો લઈને ગંગાપરથી ઉઠી જતો હતો, તે ગંગામાં
પડ્યું, તેથી એ પારથી તત્કાલ સકલ પાપોથી મુક્ત થઈને, દિવ્ય વિમાનમાં બેસીને સ્વર્ગે ગયો. ॥૮૬॥ માટે પોતાના પિતાનાં
અસ્થિ પુત્રે જ ગંગામાં નાખવાં, એ રીતે અસ્થિસંચય પછી પ્રેતની નિવૃત્તિને અર્થે દશગાત્રાશ્રય કરવું. ॥૮૭॥

कदापि कोऽविदेश किंवा अरण्यमां चोरादिकथकी मृत्यु पामवाथी, तेना अस्थि न जडतां होय तो जे दिवसे सुआनी खबर मळे छे ते दिवसे ॥८८॥ दर्भकुं पुतळुं करीने दहन करवुं अने तेनी भस्म लइने गंगाना जळमां नाखवी. ॥८९॥ पछी मात्र दश गात्रादि कर्म सिधाय बाकीनां सकल कर्म करवां, अने जे दिवसे तेना मुआ वावतनी खबर पडी होय, ते ज दिवस तेना सांवत्सरादि श्राद्ध बाबत गणवो. ॥९०॥ गर्भ पूर्ण थया छतां कदापि तेनी माता मरण पाये तो, तेनुं पेट फाडीने, मांहेलो गर्भ एक बाजुए मूकीने, फक्त ए स्त्रीना ज देहने दहनादि संस्कार करवो. ॥९१॥ कदापि ए एक बाजुए मुकेलुं बाळक मृत्यु

अथ कश्चिद्देशे वा वने चौरभये मृतः ॥ न लब्धस्तस्य देहश्चेच्छृणुयाद्याहिने तदा ॥८८॥
 दर्मपुत्तलकं कृत्वा पूर्ववत्केवलं दहेत् ॥ तस्य भस्म समादाय गंगतोये विनिक्षिपेत् ॥८९॥
 दशगात्रादिकं कर्म तद्दिनादेव कारयेत् ॥ स एव दिवसो ग्राह्यः श्रोद्धे सांवत्सरादिके ॥९०॥
 पूर्णे गर्भे मृत नारी विदार्य जठरं तदा ॥ बालं निष्कास्य निक्षिप्य भूमौ तामेव दाहयेत् ॥९१॥
 गंगातीरे मृतं बालं गंगायामेव पातयेत् ॥ अन्यदेशे क्षिपेद्भूमौ सप्तविंशतिमासजम् ॥९२॥
 अतः परं दहेतस्य गंगायामस्थि निक्षिपेत् ॥ जलकुंभश्च दातव्यं बालानामेव भोजनम् ॥९३॥
 गर्भे नष्टे क्रिया नास्ति दुग्धं देयं मृते शिशौ ॥ घटं च पायसं भोज्यं दद्याद्बालविपत्तिषु ॥९४॥
 पाये, तो तेने गंगामां ज वहेतुं मुक्ती देवुं, बीजे ठेकाणे मरेलुं बाळक होय, तो तेने भूमिमां दाटवुं; परंतु ते सत्तावीश महिनानी अंदरनी वयनुं होवुं जोइए. ॥९२॥ कदापि ते करतां अधिक वयनुं होय, तो तेना देहने, बाळीने, तेनां अस्थि गंगामां नांखवां, तथा जलना कुंभनुं दान आपीने, बालकोने जमाडवां, ॥९३॥ गर्भमां ज नष्ट थयो होय तो तेनी क्रिया करवानी नहीं बाळक मर्धुं होय तो तेनी पाळळ दूध आपवुं, जलना कुंभनुं दान करवुं. तथा बालकोने भोजन आपवुं. ॥९४॥